

Jelena Martinović-Bogojević • Milena Papić • Biljana Durković

**ČAROLIJA
MUZIKE**
Muzička kultura
za treći razred osnovne škole
Priručnik za nastavnike

Zavod za udžbenike i nastavna sredstva
PODGORICA, 2019.

mr Jelena Martinović-Bogojević • Milena Papić • Biljana Durković

ČAROLIJA MUZIKE

Muzička kultura

za treći razred osnovne škole

PRIRUČNIK ZA NASTAVNIKE

Izdavač	Zavod za udžbenike i nastavna sredstva – Podgorica
Za izdavača	Pavle Goranović, direktor
Glavni urednik	Radule Novović
Odgovorni urednik	Lazo Leković
Urednica	Biljana Miranović
Konsultantkinja	dr Vesna Vučinić
Recenzenti	mr Dobrila Popović Ana Perunović-Ražnatović Gordana Ljutica Branka Martinović Ljiljana Adžić
Lektura	Sanja Marjanović
Korektura	Predrag Nikolić
Ilustracije	Mitar Mušikić
Piktogrami	Ana Pejović
Strip	Ozren Miždalo
Dizajn i grafičko oblikovanje	Maša Elezović
Tehnički urednik	Dajana Vukčević

CIP – Каталогизација у публикацији
Национална библиотека Црне Горе, Цетиње

ISBN 978-86-303-2293-8
COBISS.CG-ID 39491600

Nacionalni savjet za obrazovanje, Rješenjem broj 26-2693 od 12. 06. 2012. godine,
odobrio je ovaj priručnik za upotrebu u osnovnim školama.

Copyright © Zavod za udžbenike i nastavna sredstva – Podgorica, 2019.

SADRŽAJ

UVOD	5
Opšte karakteristike nastavnog predmeta	
Muzička kultura za treći razred osnovne škole	6
Izvođenje	6
Horsko pjevanje	7
Slušanje muzike	7
Stvaranje	7
Metodski postupak učenja brojalica.....	7
Metodski postupak učenja pjesme po sluhu.....	8
Udžbenički komplet Čarolija muzike 3	8
JESENJI TONOVI	
Muzika	10
Šta je zvuk, a šta ton?	12
Poranila Jagoda na vodu	13
Đedov kišobran	14
Čvorak	15
Upoznajmo nove instrumente	16
Dunje ranke	17
Zaplešimo zajedno	18
Sport	19
Podsjetimo se	20
ZIMSKE MELODIJE	
Zima	22
Ora	24
Dok mjesec sja	25
Abeceda	27
Nova godina	28
Podsjetimo se	30

PROLJEĆNI ZVUCI

Prolećno kolo	32
Kiša i mrav	33
Muzička zanimanja	34
Oj, Vrsuto	35
Dan na farmi	36
Ljepote Crne Gore	38
Himna Crne Gore	39
Telegram	41
Hrani se zdravo	43
Podsjetimo se	45

LJETNJI RITAM

Ljeto	47
Muzika svijeta	49
Čarolija.muzike	50
Podsjetimo se	51
Pripremamo priredbu	52
Literatura	54
Bilješke	57

UVOD

Uvažene nastavnice i uvaženi nastavnici,

Pred vama je **udžbenički komplet *Čarolija muzike 3***, kojim se objedinjuju nastavni ishodi predmeta Muzička kultura u okviru prvog ciklusa osnovne škole. Trudili smo se i da u osnovnim segmentima napravimo sponu sa ishodima koje sadrži nastavni program za četvrti razred. Pomenuti segmenti podrazumijevaju pripremu za muzičko opismenjavanje kroz ilustrovanje melodije u linijskom sistemu, uvođenje muzičkih pojmoveva (zvuk, ton, takt, pauza, melodija) i pojašnjenje osnovnih predstava o karakteristikama tona i melodije.

Čarolija muzike 3 upotpunjena je određenim koncepcijskim novinama u odnosu na udžbenike za prvi i drugi razred. Ovaj Udžbenik neposredno komunicira sa učenikom/učenicom kroz zadatke, pitanja, pojašnjenja, dajući smjernice za samostalan rad. Vaša uloga u prezentovanju ponuđenog materijala pruža širok spektar kreativnih mogućnosti. U ovom Priručniku ponudili smo vam prijedloge, kojima možete obogatiti već usvojene metodske postupke.

Muzika je bliska svakom djetetu, bez obzira na njegov talenat. Potrebno je samo predstaviti je na neposredan način. Nadamo se da smo *Čarolijom muzike*, zajedno sa Vama, makar dijelom uspjeli u toj plemenitoj pedagoškoj misiji.

Autorke

Opšte karakteristike nastavnog predmeta muzička kultura za treći razred osnovne škole

Precizno utvrđenim razvojnim dostignućima u trećem razredu¹, učenici treba da razviju sposobnosti u okviru kojih će ovladati pjevanjem pjesama u obimu pentahorda i time postupno razvijati svoje glasovne mogućnosti. Izvođenjem i slušanjem ritmičkih sadržaja produbljuju osjećaj za ritam. Novim saznanjima o osobinama tona i melodije, razlikovanjem tonskih boja instrumenata, vokalnog i instrumentalnog izvođenja, različitih vrsta glasova (muški, ženski, dječiji), produbljuje se njihov osjećaj i doživljaj muzike i razvija muzički sluh. Slušanjem, pjevanjem i sviranjem na Orfovim instrumentima, učenici razvijaju osjećaj za jednostavne muzičke formalne cjeline, ali i stiču određene vještine, poput kontrole pažnje i razvoja motorike.

Na kraju prvog ciklusa, postavljeni su i jasni standardi znanja, koji predstavljaju očekivane ishode programa.

Učenici bi trebalo da: individualno ili u grupi znaju da otpjevaju 8 umjetničkih i narodnih pjesama, znaju 5 brojalica sa ritmičkom pratnjom, umiju da izvedu 3 muzičke igre, prepoznaju slušanjem 9 kompozicija, razlikuju zvukove, tonove i tišinu, imenuju instrumente sa kojima su se upoznali. Umiju da razlikuju boje glasa, prepoznaju ko izvodi kompozicije (glas, instrument, solista, hor, orkestar), poznaju osnovne muzičke pojmove, znaju da prate simboličke zapise melodije pjesama.

Postupnim savladavanjem gradiva kroz prva tri razreda, učenici bi trebalo da zadovolje većinu navedenih standarda.

• **Izvođenje**

Postupno razvijanje melodijskog sluha najdirektnije je povezano sa pjevanjem. U trećem razredu učenici pjevaju narodne i umjetničke pjesme u obimu od pet tonova (pentahord). Savladavanje pjesama odvija se po metodskom postupku učenja pjesme po sluhu, koji ćemo vam predstaviti i u ovom Priručniku. Očekuje se da učenici u ovom uzrastu razumiju simbolima predstavljenu melodiju, sa čime su se srijetali i u prethodne dvije godine učenja. Analizom slikovnih zapisa i njihovim postavljanjem u linijski sistem, što predstavlja korak ka muzičkom opismenjavanju koje ih očekuje u četvrtom razredu, postaju im jasnije osobine tona, njegova visina i trajanje, ali i kretanje same melodije. Ilustrovanje melodije treba da im posluži kao vrsta orijentacije i da kroz usvajanje pjesme po sluhu, postupno povezuju slikovni zapis sa onim što pjevaju.

Osim težnje ka čistoj intonaciji, učenike je potrebno stimulisati da pjevaju izražajno uz određene dinamičke nijanse. O tome će biti riječi u Priručniku, kroz konkretnе primjere.

Izvođenje brojalica u trećem razredu podrazumijeva i izvođenje ritma na jednoj ili dvije tonske visine. Ritmički sluh se kod učenika razvija kroz pravilno akcentovanje slogova (naglašeni i nenaglašeni taktov dio), opažanje različitih tonskih trajanja i uočavanje pauza. Brojalice se izvode i u nešto složenijim aranžmanima, u odnosu na prethodnu godinu, sa uvođenjem ritmičke pratnje u jednoj i više grupa.

Ritmičko oblikovanje pratnje za pjesme i brojalice zastupljeno je i na Orfovim instrumentima. U ovom uzrastu, učenici bi trebalo da sami oblikuju jednostavnu ritmičku pratnju, ali i da na metalofonu odsviraju jednostavnu melodiju. Uputstva za sviranje na metalofonu biće data na konkretnim primjerima u Udžbeniku i Priručniku.

• **Horsko pjevanje**

Tokom trećeg razreda učenici treba da stiču iskustvo horskog pjevanja. Osim muzičkog razvoja, horsko pjevanje pruža im mogućnost zajedničkog stvaranja, kroz koje se uče toleranciji, socijalizaciji i ostalim prednostima rada u grupi. Nastavnik/nastavnica treba da formira hor u sklopu odjeljenske zajednice ili na nivou razreda. Sve pjesme, predviđene za pjevanje, mogu se horski izvoditi. Poželjno je da to izvođenje bude bez instrumentalne pratnje, ali ukoliko je učenicima lakše da drže tačnu intonaciju, mogu se pjevati i uz instrumentalnu pratnju sa CD-a. Hor bi trebalo da nastupa na školskoj priredbi. Nastavnik/nastavnica treba da učenicima na instrumentu da intonaciju (početni ton) i da im da znak za početak pjevanja.

• **Slušanje muzike**

Razvijanje muzičke mašte, kontrolisanje pažnje, percepcija zvuka, predstavljaju neke od karakteristika doživljajnog slušanja muzike. U ponuđenim primjerima za slušanje učenici će uočavati razliku u karakteru muzike, tonskim bojama instrumenata, prepoznaće izvođača (muški, ženski, dječiji glas, hor, orkestar), osjetiti osnovne dinamičke kontraste i različiti tempo. Otkriće da se jezikom muzike može ispričati i bajka.

Primjeri za slušanje su pažljivo birani, sa težnjom da zaokupe pažnju i probude istinski muzički doživljaj.

• **Stvaranje**

Na časovima Muzičke kulture učenici bi trebalo da pokažu slobodu izražavanja i kreativnost kroz najrazličitije vrste aktivnosti, od likovnog prikaza svog doživljaja muzike, preko oblikovanja ritmičke pratnje, stvaranja melodije na zadati tekst, ili osmišljavanja koreografije na zadatu kompoziciju. Nastava Muzičke kulture trebalo bi da bude i stalni podsticaj učenika na stvaralački proces.

• **Metodski postupak učenja brojalice**

Važno je da nastavnik/nastavnica izgovara tekst brojalice, dio po dio ritmički ujednačeno. Postizanje ravnomernosti izgovaranja brojalice moguće je izvođenjem pokreta: hodanja, ljudjanja, njihanja. Najprije se brojalica uči po sluhu. Učenici ponavljaju, dio po dio. Postupak se ponavlja dok najveći broj učenika ne savlada tekst. Zatim se učenici upoznaju sa grafičko-slikovnim prikazom brojalice (duže ili kraće notno trajanje). Slijedi izgovaranje slogova riječi ispod simbola. Nastavnik/nastavnica izvođenje brojalice prati pljeskanjem, a pogledi učenika treba da budu usmjereni na grafičko-slikovni prikaz.

Metodski postupak učenja pjesme po sluhu

1. U uvodnom dijelu časa stvara se atmosfera koja odgovara sadržaju pjesme i njenom karakteru.
2. Učenici se mogu upjevati izvođenjem neke već naučene pjesme, ili kroz vokalize pjevajući na neutralni slog (LA, NA...).
3. U Priručniku je dat notni zapis svih pjesama predviđenih za pjevanje. Nastavnik/nastavnica bi trebalo da otpjeva pjesmu izražajno, prije nego je počne po frazama raditi sa učenicima. Tonski zapis pjesme, koji se nalazi na pratećem CD-u, nikako ne treba da zamijeni „živi zvuk“. Nastavnik/nastavnica koja nema stabilnu intonaciju, može pomoći sebi tako što će pratiti pjevanje na nekom instrumentu (klavir, harmonika, gitara, ili sintisajzer, koji se najčešće koristi u praksi).
4. Nakon što je učenicima izražajno otpjevana pjesma, nastavnik/nastavnica počinje rad na savladavanju pjesme „po sluhu“, učenici slušaju, pamte i ponavljaju kraće djelove pjesme nakon nastavnika. Postupak se ponavlja dok učenici ne savladaju tekst i melodiju.
5. Učenici treba da otpjevaju pjesmu od početka do kraja. Nastavnik/nastavnica im na instrumentu daje početnu intonaciju.
6. Tek nakon što je pjesma izvedena na gore opisan način, nastavnik/nastavnica može pustiti instrumentalnu verziju, uz koju učenici mogu da pjevaju.

Udžbenički komplet Čarolija muzike 3

Udžbenički komplet *Čarolija muzike 3* sadrži: Udžbenik, Priručnik, dva CD-a za nastavnike/nastavnice.

Udžbenik *Čarolija muzike 3* podijeljen je po godišnjim dobima, s tim što su nazivi poglavlja upotpunjeni i muzičkim terminima- *Jesenji tonovi, Zimske melodije, Proljećni zvuci, Ljetnji ritam*. Osim ciljeva predstavljenih ilustracijom djevojčice i dječaka (Ene i Iva), primjera za slušanje prikazanih zvučnikom, biće uvedeni pictogrami koji upućuju na zadatak, ono što treba da upamte, na određena pojašnjenja, na nešto čega treba da se prisjete. Ilustrovana melodija data je u većem dijelu narodnih i umjetničkih pjesama. Novina u ovom Udžbeniku je i strip, kroz koji su prikazana muzička zanimanja.

Priručnik sadrži prijedloge za realizaciju nastavnih ishoda. I u ovom Priručniku zadržana je forma u kojoj se kroz nastavne jedinice, preko koraka, daje moguća verzija realizacije časa. Svakako da ovaj Priručnik treba da bude samo pomoćni didaktički materijal, koji bi mogao da pospješi vašu pedagošku inventivnost kojom ćete pronalaziti nove načine da realizujete nastavne ishode. Neke osnovne metodске postupke trebalo bi da usvojite, kao što je učenje pjesme po sluhu ili izvođenje brojalica. Splet crnogorskih igara, kao prijedlog za pripremanje priredbe, dat je na kraju Priručnika.

CD za nastavnike sadrži brižljivo biran materijal vokalno-instrumentalne i instrumentalne verzije narodnih i umjetničkih pjesama, različite prijedloge za slušanje koji se obrađuju u određenom kontekstu, muzičku priču, materijal za provjeru znanja itd.

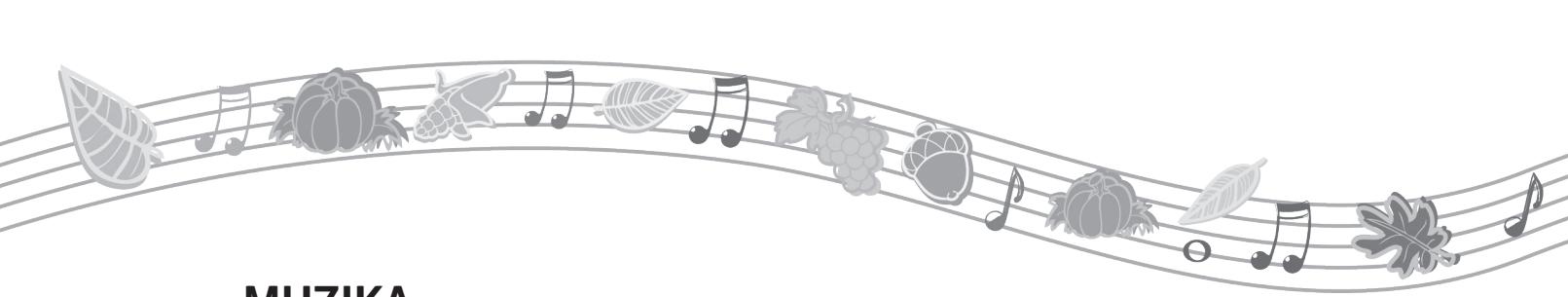
JESENJI TONOVI

(CD1) A. Vivaldi, *Godišnja doba – Jesen, odlomak (1)*

Nakon analize ilustracije, na kojoj učenici/učenice imenuju instrument koji djevojčica svira, komentarišu boje (nijanse) jeseni i iznose svoj doživljaj ovog godišnjeg doba, nastavnik/nastavnica ih uvodi u slušanje muzike. Najavljuje da je italijanski kompozitor Antonio Vivaldi napisao više kompozicija koje nose nazive godišnjih doba.

U toku slušanja zvučnog zapisa, učenici/učenice treba da prepoznaju da kompoziciju svira orkestar. Kada se pojavi solista, učenici/učenice treba po zvučnoj boji da prepoznaju violinu. Nakon slušanja iskazuju svoj doživljaj muzike i komentarišu da li je kompozicija spora ili brza, vesela, tužna, pokretljiva itd. Nastavnik/nastavnica najavljuje da će u poglavljju *Jesenji tonovi* učiti šta je ton, melodija, zatim će se upoznati s novim instrumentima, učiti nove pjesme i igre.

MUZIKA

tekst: J. M. Bogojević
muzika: O. Dakić

1. Mu - zi - ka nas pra - ti i kroz ra - zred tre - či,
3. Mu - zi - ka nas pra - ti - - - - - - - - - -
kroz nju če - te mno - ga no - va zna - nja ste - - či.

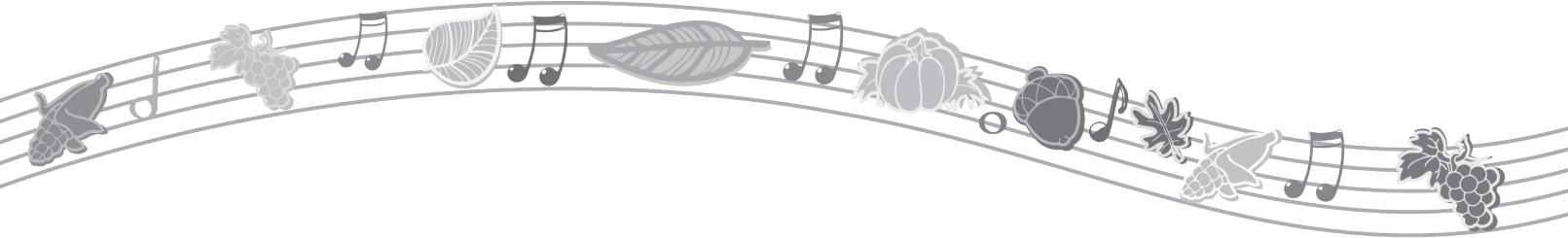
2. To - no - vi če ra - zni što se smje - lo sti - žu,

me - lo - di - ju no - vu od - mah da na - ni - žu.

Ref.
Slu - ša - njem češ pro - či kroz ču - de - sne zvu - - ke,

pre - po - zna - češ in - stru - men - te bez i - ma - lo mu - ke.

bez i - ma - lo mu - ke. 4. I šta da ti ka - - žem,

15 d G7 C
to je stva - rno ta - ko, u mu - zi - ku sva - ko

17 d G7 Ref.
za - lju - bi se la - ko.

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik/učenica moći će da:

- pjeva pjesmu
- oblikuje pjevački glas

Zvučni zapis: (CD1) *Muzika*, tekst J. M. Bogojević, muzika O. Dakić (br. 2 i 3)

Glavni koraci

1. Uvodni dio.
2. Učenje pjesme po sluhu.
3. Izvođenje pjesme.

Uputstva

1. U uvodnom dijelu nastavnik/nastavnica predstavlja Udžbenik *Čarolija muzike 3*. Čita Uvodnu riječ. Objasnjava piktogramne. Naglašava da ih očekuje učenje novih narodnih i umjetničkih pjesama, igranje muzičkih igara, upoznavanje sa novim instrumentima, slušanje muzike. Učenici mogu ponaosob reći koja im je omiljena pjesma od onih koje su učili na časovima Muzičke kulture u prvom i drugom razredu. Upjevavaju se jednom od naučenih pjesama.
2. Slijedi učenje pjesme *Muzika* po utvrđenom metodskom postupku*.
3. Izvode pjesmu *Muzika*.

* Metodski postupak (str. 7)

ŠTA JE ZVUK, A ŠTA TON?

tekst: J. M. Bogojević

Podsjeti se šta je zvuk:

Šum i šapat, kreket, huk,
škripa, lavež, buka, graja,
nabranjanju nema kraja.

Zvukovi nas okružuju
i uši ih svuda čuju.

A sad saznaj šta je ton:

Kad se čuje zvuk klavira,
violina kad se svira,
kada neko pjesmu poje,
tad tonovi tu postoje.

Ton po ton je melodija
koja uhu svakom prija.

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik/učenica moći će da:

- pravilno koristi pojам ton

Zvučni zapis: (CD 1): zvukovi i tonovi- kucanje na vratima (4), grmljavina (5), vjetar (6), padanje šerpe niz stepenice (7), mjaukanje (8), violina (9), pjevanje (10), gitara (11), flauta (12).

didaktička igra- šum mora, padanje kiše, harmonika, žagor, vjetar, violina, truba, lavež, budilnik, klavir, smijeh, pjevanje (13)

Glavni koraci

- Uvodni dio.
- Čitanje prvog dijela pjesme *Šta je zvuk, a šta ton?*
- Slušanje zvučnih zapisa i prepoznavanje zvukova.
- Uvod u učenje pojma: muzički zvuk – ton.
- Čitanje drugog dijela pjesme *Šta je zvuk, a šta ton?*
- Slušanje zvučnih zapisa i prepoznavanje tonova.
- Igranje didaktičke igre.

Uputstva

- U uvodnom dijelu časa učenici/učenice se podsjećaju šta je to zvuk. Onomatopejom, uz pomoć tijela ili na druge načine proizvode različite zvukove. Slušaju zvukove koji ih okružuju.
- Nastavnik/nastavnica čita prvi dio pjesme *Šta je zvuk, a šta ton?*
- Slušaju zvučne zapise i pogledaju ilustracije u Udžbeniku koje prikazuju različite zvukove. Sami zaključuju da je zvuk sve ono što čujemo.
- Učenici/učenice iznose svoje zaključke o tome šta može biti muzički zvuk odnosno ton.
- Nastavnik/nastavnica čita drugi dio pjesme *Šta je zvuk, a šta ton?*
- Slušaju zvučne zapise za ton i povezuju ih s ilustracijama. Sami zaključuju da su tonovi muzički zvuci koje proizvode instrumenti ili ljudski glas.
- Učenici igraju didaktičku igru. Kada čuju zvuk – ustaju, kada čuju ton – čučnu. Onaj ko pogriješi izlazi iz igre. Zvučni zapisi za igru nalaze se na CD-u.

Napomena: Poželjno je da se pojam zvuk i ton obrade na jednom času, kako bi učenici/učenice uočili/uočile razliku. Sa slušanjem i prepoznavanjem zvukova i tonova učenici/učenice će se srijetati kroz više nastavnih jedinica tokom školske godine.

PORANILA JAGODA NA VODU

narodna pjesma iz Crne Gore

1. Po - ra - ni, po - ra - ni - la Ja - go - da na vo - du, Ja - go - da na vo - du.
2. Za Ja - go, za Ja - go - dom Ra - do - je na ko - nju, Ra - do - je na ko - nju.
3. Go - vo - ri, go - vo - ri - la Ja - go - di - na maj - ka, Ja - go - di - na maj - ka:
4. "Stan' po - la, stan' po - la - ko Ra - do - je na ko - nju, Ra - do - je na ko - nju.
5. Po - šla mi, po - šla mi je Ja - go - da na vo - du, Ja - go - da na vo - du."

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik/učenica moći će da:

- izvodi jednostavnu koreografiju uz igru s pjevanjem

Zvučni zapis: (CD1) *Poranila Jagoda na vodu, narodna pjesma iz Crne Gore (14 i 15)*

Glavni koraci

1. Uvodni dio.
2. Učenje pjesme.
3. Izvođenje pjesme.
4. Učenje koraka.
5. Igranje uz vokalno-instrumentalnu pratnju.

Uputstva

1. Nastavnik/nastavnica vodi razgovor s učenicima o naučenim narodnim pjesmama iz drugog razreda i o razumijevanju značenja pojma – narodna. U narodno stvaralaštvo spadaju i poslovice, brzalice, brojalice, bajke, basne i dr. Učenici se podsjećaju naučenih narodnih instrumenata iz prethodna dva razreda.
2. Učenici uče pjesmu po slušu, po utvrđenom metodskom postupku, a zatim je pjevaju uz instrumentalnu pratnju sa CD-a. Pjesmu mogu izvoditi u kombinaciji – hor, solista (kao na CD-u).
3. Nastavnik/nastavnica demonstrira korake, potom ih učenici ponavljaju.

Prijedlog za koreografiju:

Porani, poranila (dva puta) – jedan korak desnom nogom naprijed sa privlačenjem lijeve, jedan korak lijevom nogom nazad sa privlačenjem desne.

Jagoda na vodu (dva puta) – dva koraka desnom nogom udesno sa privlačenjem lijeve i dva koraka ulijevo sa privlačenjem desne.

Postupak se ponavlja do kraja pjesme.

5. Učenici izvode koreografiju uz vokalno-instrumentalnu pratnju sa CD-a.

ĐEDOV KIŠOBRAN

Pa - da ki - ša kap, kap, kap, a moj đe - do no - si štap.
Ju - če bi - o sun - čan dan, on po - ni - o ki - šo - bran.

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik/učenica moći će da:

- svira na ritmičkim instrumentima Orfovog instrumentarija
- izvode aranžman

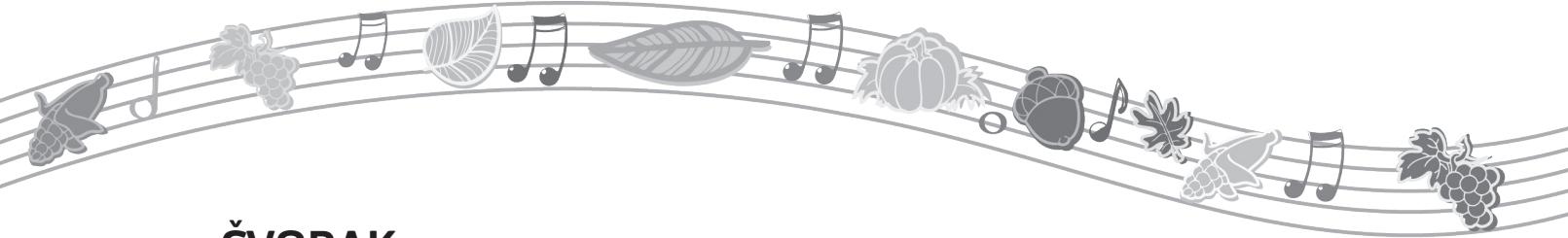
Glavni koraci

- Uvodni dio.
- Učenje brojalice.
- Upoznavanje muzičkog pojma pauza.
- Podjela u grupe.
- Učenje izvođenja brojalice u grupama.
- Izvođenje brojalice.

Uputstva

- Učenici razgovaraju o jesenjim vremenskim prilikama: Da li su čuli za izreku varljiva jesen? Čime ona to može zavarati? Razgovaraju o smjeni sunčanih i kišovitih intervala u toku dana. Navode svoja iskustva, koliko ih je često iznenadila kiša, a nijesu ponijeli kišobran i slično.
- U nastavku časa nastavnik/nastavnica izvodi brojalicu dio po dio ritmički izgovarajući tekst po slogovima, a učenici ponavljaju na isti način.
- Nastavnik/nastavnica objašnjava da pauza označava tišinu u muzici. U Udžbeniku je pauza ilustrovana krugom plave boje.
- Nastavnik/nastavnica dijeli učenike u dvije grupe: prvoj grupi podijeli zvečke, a drugoj grupi štapiće.
- Koristeći se Udžbenikom grupe izvode svoju dionicu aranžmana uz pomoć nastavnika/nastavnice.
- Učenici/učenice izvode brojalicu tako što svi izgovaraju tekst brojalice i sviraju na Orfovim instrumentima (zvečke, štapići).

Napomena: Učenici više puta izvode brojalicu, u paru, grupi, po redovima, s tim što grupe poslije zamjenjuju instrumente.

ČVORAK

dječja narodna igra iz Hrvatske

Sporo

Čvo - rak, čvo - rak, slu - šaj sa - da Hajd' po - go - di ko je to,
ka - ko pje - va na - ša Na - da.

Brzo, veselo

7 | 1. pa češ po - ci na mje - sto, | 2. pa češ po - ci na mje - sto.

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik/učenica moći će da:

- oblikuje pjevački glas

Zvučni zapis: (CD1) Čvorak, narodna dječja igra iz Hrvatske (16 i 17)

Glavni koraci

1. Uvodni dio.
2. Učenje pjesme.
3. Pjevanje pjesme.
4. Usvajanje pojmova solista i hor.
5. Izvođenje igre.

Uputstva

1. Učenici obnavljaju muzičke igre koje igraju u dvorištu, parku, ispred zgrade, na času Fizičke kulture i sl. Pjevaju svoje omiljene muzičke igre (*Širi, širi, vezeni peškiri, I okolo se lasa*).
2. Slijedi učenje pjesme po utvrđenom metodskom postupku. Nastavnik/nastavnica pjeva sa ili bez instrumentalne pratnje po dva takta, pa učenici ponavljaju. Povezuju dvotakte dok ne usvoje cijelu pjesmu.
Kad nauče pjesmu, nastavnik/nastavnica upućuje učenike da obrate pažnju na tempo u pjesmi. Učenici treba da prepoznaju da se prvi dio pjeva sporo, a drugi brzo.
3. Učenici izvode pjesmu.
4. Nastavnik/nastavnica objašnjava da prva dva stiha, *Čvorak, čvorak, slušaj sada kako pjeva naša Nada*, pjeva učenik ili učenica. Ostala dva stiha, *Hajd, pogodi ko je to, pa češ poći na mjesto*, pjevaju svi učenici zajedno. Nastavnik/nastavnica objašnjava da je solista osoba koja sama pjeva ili svira, a da hor čini veća grupa pjevača.
5. Izvođenje igre.

Opis igre: Učenik ili učenica okrenut/okrenuta je ka tabli, dok su ostali učenici iza. Odabrani/odabrana učenik/učenica (solista) pjeva prva dva stiha pjesme. Kada završi, ostali učenici zajedno pjevaju preostali dio pjesme. Učenik ili učenica koji/koja je leđima okrenut/okrenuta, treba da prepozna glas soliste i da kaže njegovo/njeno ime. Ukoliko pogodi, ide na mjesto.

Napomena: To su prve igre za razvoj sluha.

UPOZNAJMO NOVE INSTRUMENTE

(klarinet i kontrabas)

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik/učenica moći će da:

- vizuelno i zvučno i imenuje zvučne boje (kontrabas, klarinet)

Zvučni zapis: (CD1) truba (18), klavir (19), flauta (20), harmonika (21), gitara (22), violinina (23), F. Pulank – *Sonata za flautu i klavir I st. (odломак)* (24), klarinet (25), kontrabas (26), K. Sen-Sans – *Kukavica* (27), *Slon* (28),

Glavni koraci

1. Uvodni dio.
2. Slušanje zvučne boje instrumenta.
3. Slušanje muzičkih primjera.

Uputstva

1. Slušajući zvučne primjere učenici obnavljaju instrumente koje su učili prethodnih godina i komentarišu njihov izgled i zvuk. Nakon toga slušaju *Sonatu za flautu i klavir*, F. Planka, s ciljem da prepoznačaju izvođače.
2. Nastavnik/nastavnica pušta zvučni zapis klarineta. Nakon toga, učenici gledajući ilustraciju u Udžbeniku, komentarišu izgled, način držanja i sviranja instrumenta. Nastavnik/nastavnica objašnjava da je klarinet duvački instrument koji može da proizvodi i visoke i niske tonove. Učenici slušaju i komentarišu zvuk. Nastavnik/nastavnica objašnjava da se solista na klarinetu zove klarinetista.
Nastavnik/nastavnica pušta zvučni zapis kontrabasa. Gledajući ilustraciju u Udžbeniku, učenici komentarišu izgled, način držanja i sviranja instrumenta. Nastavnik/nastavnica objašnjava da kontrabas pripada grupi gudačkih instrumenata, jer se zvuk dobija prevlačenjem gudala preko žica, da ima četiri žice i da se svira stojeći ili sjedeći na visokoj stolici. Kontrabas proizvodi duboke tonove. Solista na kontrabasu zove se kontrabasista ili basista. Učenici slušaju zvučni zapis kontrabasa i komentarišu zvuk.
3. Nastavnik/nastavnica pušta zvučni zapis kompozicije *Kukavica* Kamila Sen-Sansa. Učenici pogledaju kojim je instrumentom predstavljena (klarinetom) i koji se instrumenti još čuju (klavir). Na isti način učenici slušaju, komentarišu zvučni zapis kompozicije *Slon* napisane za kontrabas i klavir.

Napomena: Zvučni primjeri predstavljaju jednu melodiju izvedenu na različitim instrumentima. Na ovaj način učenici/učenice slušanjem prepoznaju zvučne boje instrumenata, ne povezujući ih sa različitim kompozicijama.

Bilo bi dobro, prilikom upoznavanja novog instrumenta organizovati slušanje izvođača uživo (posjeta muzičkoj školi, gost roditelj ili učenik/učenica koji/koja svira određeni instrument).

DUNJE RANKE

narodna pjesma iz Srbije

C G C G C
 I - di ku - ci, o - bu - ci se, le - le, du - nje ran - ke.
 5 C D7 [1. G | 2. G]

 Du - nje ran - ke, du - nje ran - ke, kru - ške ka - ra - man - ke, man - ke.

Onda dođi, kolko vodi, lele, dunje ranke.

Idi kući, očešljaj se, lele, dunje ranke.

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik/učenica moći će da:

- pjeva pjesmu – izvodi jednostavnu koreografiju uz igru s pjevanjem

Zvučni zapis: (CD1) *Dunje ranke*, narodna pjesma iz Srbije (29 i 30)

Glavni koraci

1. Uvodni dio.
 2. Učenje pjesme.
 3. Izvođenje pjesme.
 4. Učenje koreografije.
 5. Izvođenje pjesme uz koreografiju.

Uputstva

1. Nastavnik/nastavnica započinje razgovor s učenicima o jesenjim plodovima. Najavljuje učenje pjesme *Dunje ranke*. Objasnjava nepoznate riječi u pjesmi (ranke – rane, karamanke – vrsta krušaka).
 2. Slijedi učenje pjesme po utvrđenom metodskom postupku.
 3. Učenici izvode pjesmu.
 4. Učenje koreografije.

Opis koreografije:

Učenici/učenice formiraju zatvoreni kruž.

Iđi kući, obuci se - četiri koraka naprijed (desna, lijeva, desna, lijeva)

Ljevi dunji ranč - četiri koraka naprijed (desna, lijeva, desna, lijeva)

Duple ranke, duple ranke – dva koraka udesno sa privlačenjem lijeve (desna, lijeva, desna, lijeva)

Dlanje ruke, da je ruke – dva koraka desno sa privlačenjem lijeve (desna, lijeva, desna, Kruške karamanke – dva koraka ulijevo sa privlačenjem desne (lijeva, desna, lijeva, desna)

Ostale strofe izvesti na isti način

Ustale stiile izvestii la isti luci.

- ### 5. Izvođenje pjesme uz koreografiju.

Napomena: Učenici mogu sami da osmisle tekst na muziku pjesme Dunje ranke (npr. Idi kući i umij se, lele, dunje ranke...).

ZAPLEŠIMO ZAJEDNO

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik/učenica moći će da:

- razgovara s drugima o svom doživljaju muzike i argumentuje ga

Zvučni zapis: Lady Gaga, *Just dance* (31), muzika iz crtanog filma *Mala sirena, Under the sea* (32), Queen, *We will rock you* (33), P. I. Čajkovski, *Valcer cvijeća, balet Krkco Oraščić* (34)

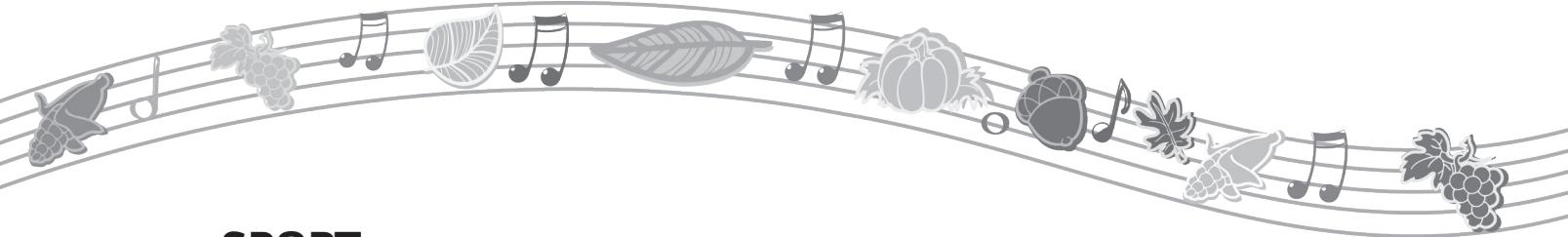
Glavni koraci

1. Uvodni dio.
2. Slušanje pjesama.
3. Biranje omiljene pjesme.
4. Igranje uz muziku.
5. Pojedinačno izvođenje osmišljenih koraka.

Uputstva

1. Nastavnik/nastavnica demonstrira vježbe zagrijavanja prateći ritam zvučnog zapisa (CD1 br. 00), a učenici imitiraju (npr. glavom naprijed-nazad, pa lijevo-desno, ramenima gore-dolje, saviti ruke i opružati naprijed-nazad, lijevo-desno, kukove desno-ljevo, saviti jednu nogu u koljenu, pa drugu, korak naprijed desnom, pa korak naprijed lijevom...). Svaku vježbu ponoviti nekoliko puta.
2. Nastavnik/nastavnica napiše na tabli brojeve od jedan do četiri. Učenici slušaju po minut od svakog zvučnog primjera (npr. CD1 br. 31, 32, 33, 34) sa zadatkom da glasaju za onaj koji im se najviše dopada. Učenici podizanjem ruke mogu glasati za samo jedan zvučni primjer, a nastavnik/nastavnica bilježi na tabli broj glasova. Za zvučni primjer koji većina izabere učenici će osmišljavati koreografiju.
3. Nastavnik/nastavnica pušta izabrani zvučni zapis, a učenici ustaju i individualno osmišljavaju pokrete.
4. Učenici koji su najslobodniji individualno demonstriraju jedan korak ili pokret, a ostali učenici ponavljaju. Prvi naučeni korak ili pokret ponavljaju, a zatim neko drugi demonstrira svoj korak, pa svi ponavljaju nekoliko puta. Uvijek ponavljaju naučene korake ili pokrete i dodaju nove, sve dok ne osmisle jednu manju koreografiju, koju može izvesti cijelo odjeljenje.

Napomena: Učenici mogu u manjim grupama, u paru ili individualno kod kuće osmisliti koreografiju uz zvučni zapis po izboru (sa CD-a) i demonstrirati na sljedećem času.

SPORT

tekst: J. M. Bogojević
muzika: M. Papić

Ref. C

B

I.
G

Sport ne - ki, za - to, tre - ni - raj smje - lo, da bi ti bi - lo

4 C 2.
G C

U zdravom tijelu zdrav je duh,
izadi brzo na vazduh!
Šutni loptu, reket u ruke,
potrči hitro, treniraj bez muke.

Fudbal, košarku, karate, džudo,
tenis, odbojku – sport volim ludo!
Zakucaj koš i postigni go,
napravi kolut, jer sport je to.

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik/učenica moći će da:

- izvodi govorno i pjeva pjesmu
- povezuje tekst sa melodijom

Zvučni zapis: (CD1) *Sport*, tekst: J. M. Bogojević, muzika: M. Papić (35 i 36); Himna Vaterpolo saveza, *Crnogorske ajkule* (37)

Glavni koraci

1. Uvodni dio.
2. Učenje refrena pjesme.
3. Izvođenje refrena pjesme.
4. Učenje rep strofa.
5. Izvođenje rep strofa.
6. Izvođenje pjesme.
7. Slušanje himne Vaterpolo saveza.

Upustva

1. Pustiti zvučni zapis pjesme *Sport*, a od učenika tražiti da izraze svoje prve utiske o njoj. Razgovaraju o značaju bavljenja sportom, nabavaju sportove kojima se bave i objašnjavaju zašto su izabrali baš taj sport. Učenici treba da pjevaju samo refren pjesme.
2. Slijedi učenje refrena pjesme.
3. Izvođenje refrena pjesme.
4. Nastavnik/nastavnica repuje ili pušta zvučni zapis prve strofe, pa je učenici ritmički jasno ponavljaju više puta. Po istom principu ponavljaju sve strofe. Refren pjevaju.
5. Učenici/učenice izvode rep strofe.
6. Učenici/učenice izvode pjesmu zajedno, a zatim nastavnik/nastavnica izabere četiri učenika. Oni pojedinačno repuju po jednu strofu, a cijelo odjeljenje refren.
7. Tražiti od učenika/učenica da imenuju sportove u kojima se koriste lopte sa str. 19 (Udjbenik). Kada prepoznaju loptu za vaterpolo, pustiti pjesmu *Crnogorske ajkule*. Učenici/učenice spontano prate ritam, pjevaju, navijaju...

Napomena: Na nekom od sljedećih časova možete pozvati gosta – sportistu/sportistkinju, s kojim učenici/učenice mogu razgovarati o osjećaju kada se pobijedi, stoji na pobjedničkom postolju i sluša himnu, kao i o osjećaju kada se izgubi ili ne postigne željeni rezultat, o kulturi navijanja...

PODSJETIMO SE

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik/učenica moći će da:

- pravilno koristi i razumije muzičke pojmove
- razgovara s drugima o svom doživljaju muzike i argumentuje ga

Zvučni zapis: Muzika (3), Poranila Jagoda na vodu (15), Čvorak (17), Dunje ranke (30), Sport (36), (ili zvučni zapisi obrađenih pjesama, instrumenata i zvukova i tonova CD1)

Glavni koraci

1. Pjevanje pjesama.
2. Slušanje instrumentalnih izvođenja obrađenih pjesama.
3. Prepoznavanje instrumentalnih boja.
4. Rješavanje rebusa i zadatka iz Udžbenika.

Uputstva

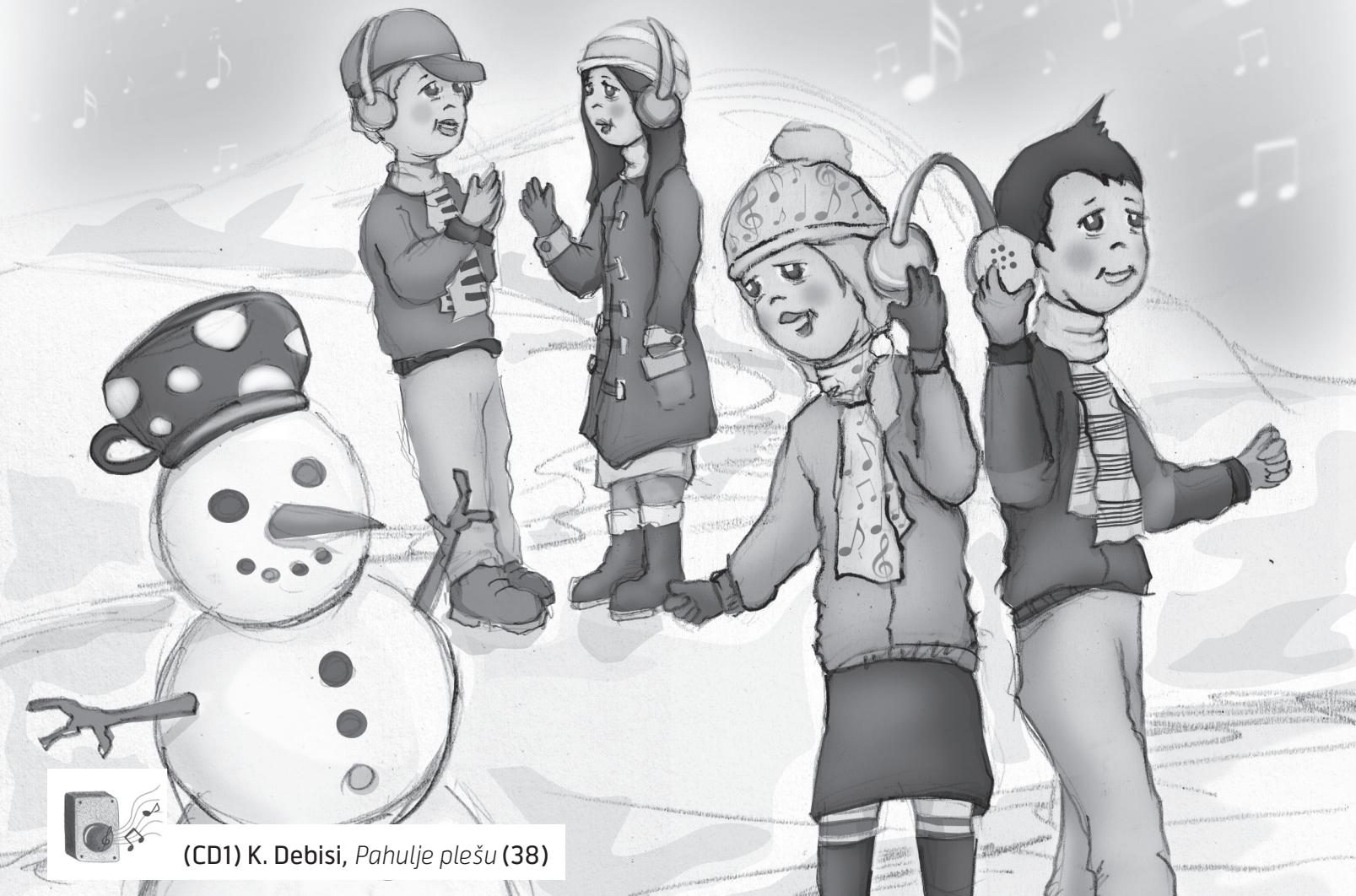
1. Nastavnik/nastavnica pjeva na neutralan slog (*na* ili *la*) neku obrađenu pjesmu sa zadatkom da je učenici pogode. Kad je prepoznaju, svi zajedno je pjevaju. Učenik koji prvi pogodi je sljedeći koji pjeva na neutralan slog neku drugu naučenu pjesmu. I tako dok ne obnove sve naučene pjesme od početka godine.
2. Učenici/učenice, slušajući prepoznaju instrumentalne verzije obrađenih pjesama.
3. Nastavnik/nastavnica pušta zvučne zapise instrumenata, a učenici/učenice prepoznaju i opisuju instrument, njegov zvuk, način sviranja i držanja.
4. Učenici/učenice u paru rješavaju zadatke iz Udžbenika, str. 20. Prvi zadatak je otkrivanje dva rebusa. Rješenja rebusa su: solista i gusle.

Nastavnik/nastavnica objašnjava da u zadatku br. 2 učenici treba da pronađu 8 sakrivenih instrumenata. Čitajući riječi sa desna u lijevo, slijeva u desno, odozgo na dolje i odozdo na gore, pronađi 8 sakrivenih instrumenata.

Rješenja zadatka br. 2 su: klavir, violina, truba, klarinet, flauta, gitara, gusle, kontrabas.

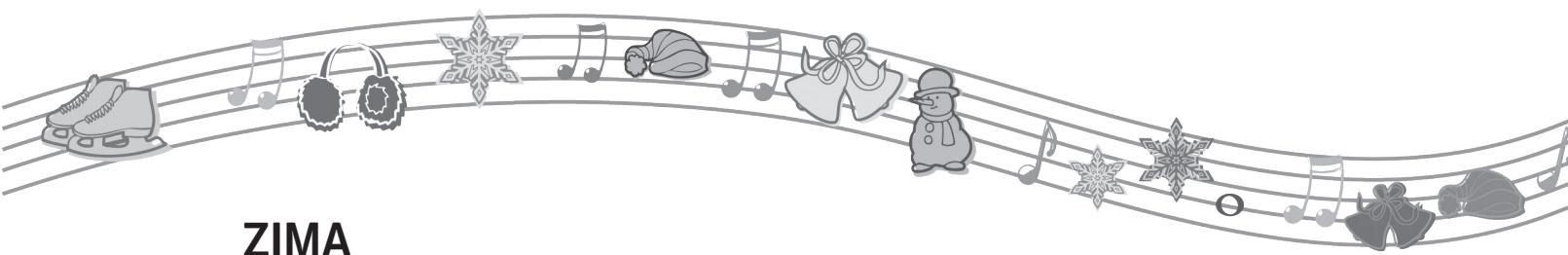
Ф	Т	А	Т	У	А	Л	Ф
Г	Р	Х	В	Г	У	С	Л
И	Ү	О	И	М	Н	Ш	Ђ
	Б	Р	О	К	У	В	З
А	А	К	Л	А	В	И	Р
Р	Д	О	И	А	А	Ф	Р
А	Ђ	О	Н	Т	О	Н	Р
С	А	Б	А	Р	Т	Н	О
							К

ZIMSKE MELODIJE

(CD1) K. Debisi, *Pahulje plešu* (38)

Nakon komentarisanja ilustracije, učenici/učenice komentarišu boje zime. Na šta ih zima asocira? Zatim se podsjećaju šta je to melodija. Pjevaju neku melodiju (pjesmu) koju su učili u prethodnom periodu. Nastavnik/nastavnica uvodi učenike/učenice u slušanje zvučnog zapisa *Pahulje plešu* (solo klavir). Klod Debisi je svojom kompozicijom dočarao pahulje i njihovo padanje, koje podsjeća na ples. Dok slušaju kompoziciju, učenici/učenice prepoznaju po zvučnoj boji klavir. Na papiru bojom, koju sami odaberu, prate tok kompozicije povlačeći liniju. Svako će ispoljiti individualan doživljaj i dobiti svoju „apstraktnu“ sliku muzike.

ZIMA

tekst: J. M. Bogojević
muzika: O. Dakić

C d7 C6

Pro - spe se sni - jeg na kro - vo - ve gra - da, sva dje - ca is - tr - če

4 F G a d7

na - po - lje ta - da. Za stud ne bri - nu ni no - sić cr - ve - ni, od

7 G G7 C

ka - pa i ša - lo - va sve se ša - re - ni. Vra - pci cvr - ku - éu

10 d7 C6 F G

sa go - lih gra - na, mr - vi - ce hlje - ba nji - ma su hra - na.

13 a d7 G

Snje - ško Bi - je - lić s lon - cem na gla - vi po vaz - dan u dvo - ri - štu

16 G7 C C7 Ref. F

va - žan se pra - vi. Zi - ma je ve - se - lo

19 C G C C7

go - di - šnje do - ba, ta - da se ski - ja - nje i san - ka - nje pro - ba.

22 F C D7

Za - to joj pra - šta - mo sve hla - dne da - ne, kad ra - spust mo - že

25 1. G 2. G7 C

u nju da sta - ne, u nju da sta - ne.

28 C d7 C6

Tu su i pra - zni - ci ša - re - nih bo - ja: Baj - ram, Bo - žić i

31 F G a d7

Go - di - na No - va. Ra - do - sti pu - na, zi - ma nam sti - že,

34 G G7 C C^b7 F

na dječ'ja li - ca o - smje - he ni - že.

Ref.

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik/učenica moći će da:

- povezuje tekst pjesme s melodijom
- interpretira pjesmu uvažavajući izražajne elemente (tiko – glasno)

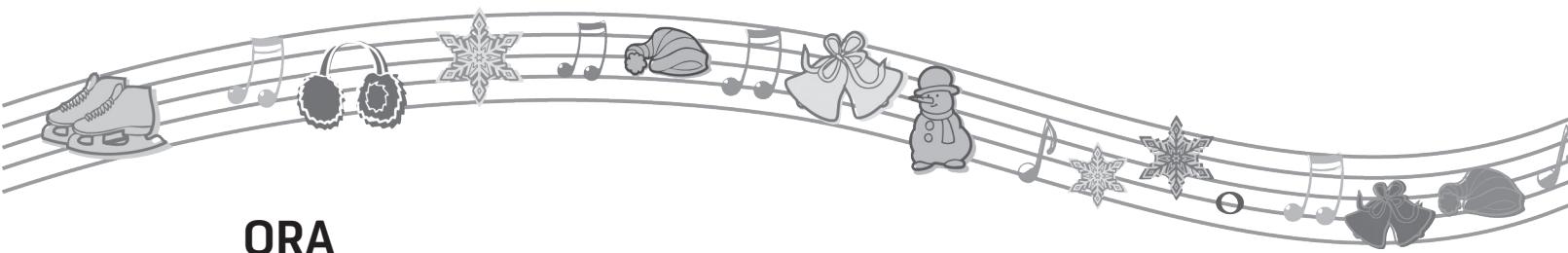
Zvučni zapis: (CD1) *Zima*, tekst: J. M. Bogojević, muzika: O. Dakić (39 i 40)

Glavni koraci

1. Uvodni dio.
2. Slušanje zvučnog zapisa pjesme *Zima*.
3. Analiza ilustrovanog refrena pjesme.
4. Učenje pjesme.
5. Izvođenje pjesme.

Uputstva

1. Nastavnik/nastavnica razgovara s učenicima o zimi kao godišnjem dobu: kada počinje, do kada traje, šta je karakteriše, šta vole vezano za zimu, a šta ne. Koji se praznici proslavljaju zimi? Koje zimske igre igraju na snijegu? Koja ptica nam pravi društvo i u hladnim zimskim danima? Vole li zimu zbog raspusta?
Nastavnik/nastavnica najavljuje učenje pjesme *Zima*, u kojoj će čuti stihove vezane za sve o čemu su razgovarali.
2. U nastavku časa nastavnik/nastavnica pušta zvučni zapis pjesme *Zima*. Vodi kratak razgovor o prvim utiscima. Učenici komentarišu na koji način je izvedena pjesma: tiko, izražajno, nježno. Podsjećaju se da se pjesme mogu izvoditi različitom jačinom.
3. Učenici analiziraju ilustrovani melodiju refrena. Nastavnik/nastavnica objašnjava da je refren dio pjesme koji se ponavlja više puta i da se razlikuje od strofa po svojoj melodiji. Učenici treba da odgovore šta predstavljaju pahuljice (tonove), šta predstavlja veće, a šta manje pahuljice (duži i kratki tonovi). Nastavnik/nastavnica objašnjava da će refren pjevati dva puta zaredom: od mjesta gdje piše „ponovimo od početka“ ponavljaju refren, koji završavaju tako što preskaču dio gdje piše „prvi put“ i pjevaju samo dio gdje piše „drugi put“.
4. Slijedi učenje pjesme po sluhu, po utvrđenom metodskom postupku.
5. Učenici izvode pjesmu tiko, sa ciljem da što ljepše dočaraju zimu, koja je čarobna i romantična. Dok izvode refren, učenici prate ilustrovani melodiju u Udžbeniku.

ORA

Autor: Gjini-Kaqinari

Moderato

1. O - ra bi - e nuk pu - shon. **f** Tik, tak, tik, tak.

2. O - ra bi - e nat e dit'. Tik, tak, tik, tak.
3. Por - si o - ra tē pu - nojm. Tik, tak, tik, tak.

Mat kjo ko - hēn qē - ka - lon. **f** Tik - tak - tik - tak - tak.

- Kurr nuk nda - let s'di me prit. Tik - tak - tik - tak - tak.
- Ko - hēn s'du - het kot ta çojm'. Tik - tak - tik - tak - tak.

Sat kuca neprestano

Tik, tak, tik, tak.

Mjeri vrijeme pouzdano

Tik, tak, tik, tak, tak.

Danonoćno sat udara

Tik, tak, tik, tak.

Niti staje nit' odmara

Tik, tak, tik, tak, tak.

Kao sat na vrijeme pazi

Tik, tak, tik, tak.

Ne dozvoli da te gazi

Tik, tak, tik, tak, tak.

Prepjev: P. Drešaj

Ishodi učenja

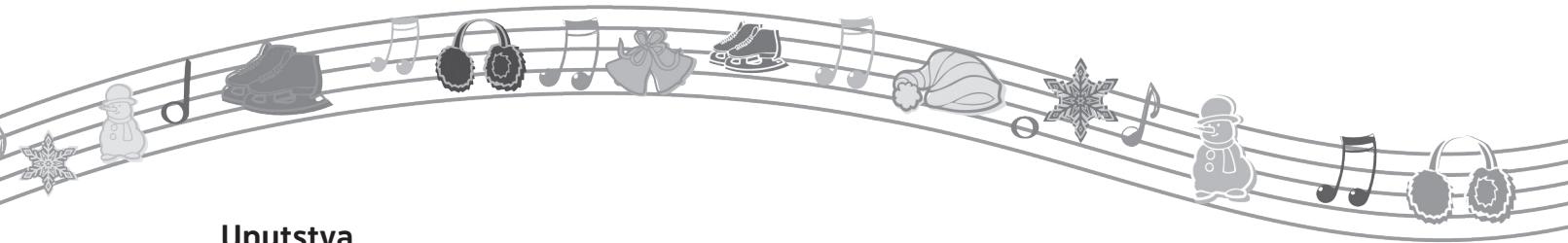
Tokom učenja učenik/učenica moći će da:

- povezuje tekst pjesme s melodijom i pjeva pjesmu

Zvučni zapis: (CD1) *Ora*, muzika: Gjini-Kaqinari (41 i 42), *Mora mandolinen* – narodna pjesma (43)

Glavni koraci

1. Uvodni dio.
2. Slušanje zvučnog zapisa pjesme *Ora*.
3. Učenje pjesme.
4. Izvođenje pjesme.
5. Osmišljavanje pokreta uz pjesmu *Mora mandolinen*.

Uputstva

1. Učenici/učenice se upjevavaju uz pjesmu *Zima*.
2. Nastavnik/nastavnica pušta zvučni zapis dječije albanske pjesme *Ora* sa zadatkom da obrate pažnju na tekst (učenici/učenice bi trebalo da prepozna TIK-TAK). Uz pomoć nastavnika/nastavnice zaključuju da je naslov pjesme *Sat*. Nakon toga, nastavnik čita prevod pjesme.
3. Slijedi učenje pjesme *Ora* po utvrđenom metodskom postupku (ili uz pomoć vokalno-instrumentalnog izvođenja sa CD-a).
4. Učenici/učenice izvode pjesmu *Ora*.
5. Slušajući pjesmu *Mora mandolinen* učenici/učenice osmišljavaju pokrete rukama.

DOK MJESEC SJA

autor: Ž. B. Lili

Ž. B. Lili

D
Ku - ca, ku - ca Pe - ro, prem - da već je noć:
"Daj - mi je - dno pe - ro, sad ču pi - sat poć.
5
e
Sv'je - áca mi ne go - ri, u - ga - sla se pec.
9
D h G A D
Vra - ta mi o - two - ri, čuj bar je - dnu ri - jeć.

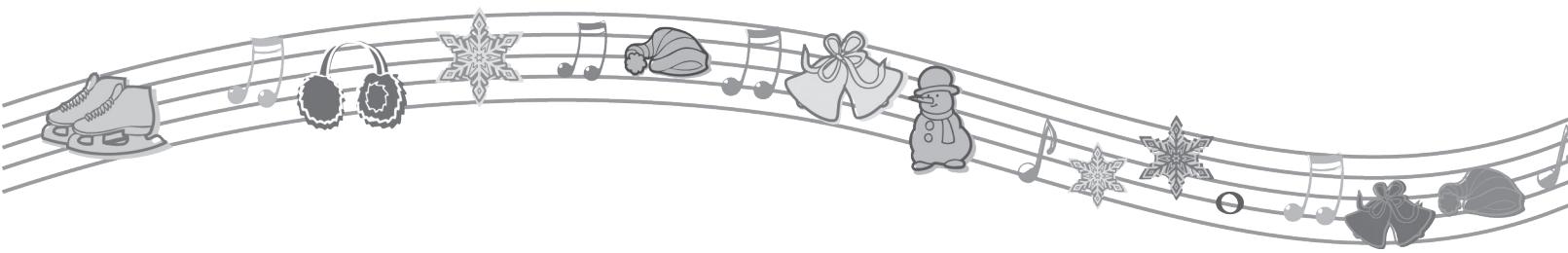
Kuca, kuca Pero sve dok mjesec sja,
Daj mi jedno pero pisao bih ja.
Nemoj kvarit oči, sjutra biće dan,
Sad u mirnoj noći svako sniva san.

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik/učenica moći će da:

- pjeva pjesmu uvažavajući izražajne elemente
- izvodi jednostavnu koreografiju

Zvučni zapis: (CD1) Ž. B. Lili - *O kler de la lun* (44), *Dok mjesec sja*, (45 i 46),
Grupa 777 – *Kva, kva* (47)

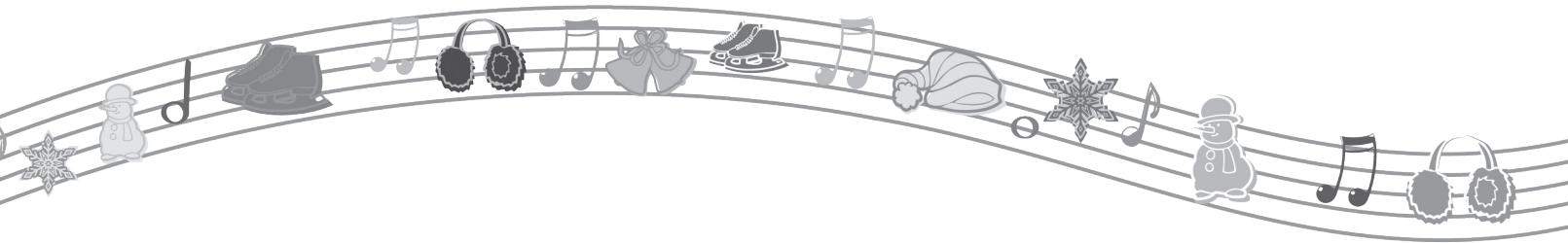
Glavni koraci

1. Uvodni dio.
2. Slušanje pjesme i prepoznavanje izvođača.
3. Analiza melodije.
4. Učenje pjesme.
5. Izvođenje pjesme.
6. Slušanje pjesama i igra kipova.

Uputstva

1. Učenici/učenice slušaju zvučni zapis *O kler de la lun* sa zadatkom da objasne šta bi radili uz tu pjesmu. (Spavali.) Kakva je melodija? (Uspavljujuća, mirna, nježna...) Nastavnik/nastavnica objašnjava da su uspavanke pjesme koje najčešće pjevaju majke da bi uspavale svoje dijete. Zato se pjevaju tiho i nježno.
2. Nastavnik/nastavnica pušta vokalno-instrumentalno izvođenje pjesme *Dok mjesec sja* sa zadatkom da učenici obrate pažnju na pjevače (djecići glas, ženski glas i hor).
3. Učenici uz pomoć nastavnika/nastavnice analiziraju melodiju predstavljenu manjim i većim mjesecima. Nastavnik/nastavnica kroz pjevanje pjesme *Dok mjesec sja* treba da objasni veličinu, odnosno visinu mjeseca – tonova.
4. Slijedi učenje pjesme *Dok mjesec sja* po utvrđenom metodskom postupku.
5. Učenici/učenice izvode pjesmu, a zatim nastavnik/nastavnica dijeli uloge: Pero – dječak, Perova mama – djevojčica, hor – ostatak odjeljenja. Hor pjeva I, V i VIII stih, Pero pjeva II, III, IV i VI stih, a mama VII stih.
6. Učenici treba da osmisle koreografiju uz pjesmu *Kva, kva*, poznatiju kao *Pačiji ples*.

Napomena: U uvodnom dijelu časa predložena je pjesma *Dok mjesec sja* na francuskom jeziku.

ABECEDA

autorka: M. Papić

autor: M. Papić

A B C Č Ć D DŽ Đ E F G H I J K L
LJ M N NJ O P R S Š Š T U V Z Ž Ž

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik/učenica moći će da:

- izvodi jednostavan aranžman na Orfovim instrumentima

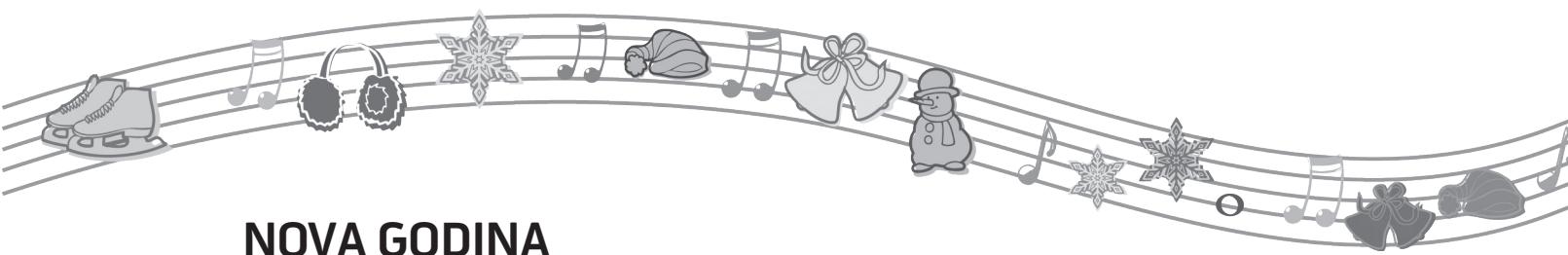
Glavni koraci

1. Uvodni dio.
2. Učenje brojalice.
3. Podjela u grupe.
4. Uvježbavanje brojalice u grupama.
5. Izvođenje brojalice

Uputstva

1. Učenik/učenica izvodi brojalicu *Đedov kišobran*, a zatim nastavnik/nastavnica izvodi brojalicu *Abeceda* sa zadatkom da učenici uoče razliku između ove dvije brojalice (brojalica *Kišobran* se sastoji iz riječi, a *Abeceda* iz glasova koji se razlikuju po visini i trajanju). Zvukovi koji imaju određenu visinu, jačinu, trajanje i boju zovu se tonovi. (Boja podrazumijeva boju zvuka na različitim instrumentima ili boju glasa. Svaki glas ima svoju boju: dječiji, muški i ženski.)
 2. Brojalica se izvodi na dva tona (npr. *mi* i *sol*). Nastavnik/nastavnica, koristeći Udžbenik, jasno ritmički i melodijski izvodi brojalicu, dio po dio, pa učenici putem imitacije ponavljaju.
 3. Nastavnik/nastavnica formira dvije grupe. Prva grupa svira na zvečkama i prati iz aranžmana žute kružiće, druga na štapićima i prati iz aranžmana crvene kružiće, a treća svira na triangulu (koji pripada grupi melodijskih instrumenata) koristeći samo dvije pločice – crvenu i žutu.
 4. Grupe pojedinačno uvježbavaju brojalicu, zatim je izvode svi zajedno.
 5. Učenici/učenice izvode brojalicu tako što istovremeno izgovaraju tekst brojalice uz pratnju Orfovih instrumenata (zvečke, štapići i metalofon).
- Po tri učenika/učenice izvode brojalicu. Prvi uz zvečku, drugi uz štapić, a treći na metalofonu.

Napomena: Ako grupa pogriješi naslov pjesme, daje se mogućnost ostalim učenicima da daju tačan odgovor.

NOVA GODINA

tekst: J. M. Bogojević

muzika: O. Dakic

1 G7 C F G
O - dla - zi go - di - na sta - ra, u po - noć sti - že No - va. I

5 G7 C F G C
sre - ču svu - da ši - ri, stvo - re - nu od sno - va. I

9 G7 C F G
sa - tka - nu od že - lja za zdra - vlje i sre - ču,

13 G7 C F G C
pu - nu du - šu ve - se - lja, sva - kim da - nom sve ve - ču.

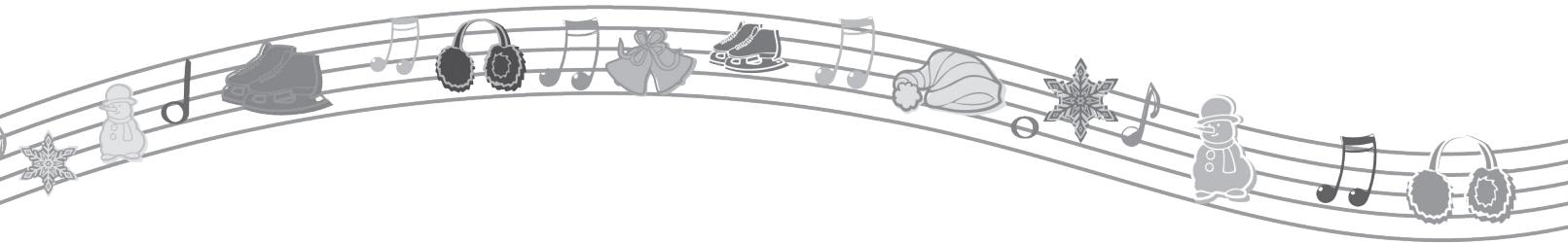
17 Ref. F G C a
Bli - sta od u - kra - sa jel - ka u no - vo - go - di - šnjoj no - či. A - ko

21 F G [1. C C7]
vje - ru - ješ u baj - ke, i Đed Mraz Če ti do - či,

25 [2. G7] C G7 C
Đed Mraz Če ti do - či. O - dla - zi go - di - na sta - ra, u

29 F G G7 C
po - noć No - va sti - že. I ča - ro - li - ju stva - ra, i

33 F G C
no - ve da - ne ni - že. Ref.

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik/učenica moći će da:

- pjeva pjesmu
- slušno prepozna i imenuje zvučne boje instrumenata (harmonika, klarinet)

Zvučni zapis: (CD1) *Nova godina*, tekst: J. M. Bogojević, muzika: O. Dakić (48 i 49),

Noć blistava, tekst: V. Manojlović, muzika: Z. Hadžimanov (50),

Božićna čarolija, tekst: S. Perić, muzika: F. Ćabak (51)

Glavni koraci

1. Uvodni dio.
2. Učenje pjesme.
3. Izvođenje pjesme.
4. Slušanje instrumentalne verzije pjesme *Nova godina* i prepoznavanje zvučne boje instrumenata.
5. Uvježbavanje ritmičke pratnje.
6. Izvođenje pjesme uz ritmičku pratnju.
7. Slušanje pjesme *Noć blistava*.

Uputstva

1. U uvodnom dijelu učenici slušaju pjesmu *Božićna čarolija*, prepoznaju izvođača i razgovaraju o tekstu i praznicima.
2. Slijedi učenje pjesme *Nova godina* prema utvrđenom metodskom postupku.
3. Učenici/učenice izvode pjesmu.
4. Nastavnik/nastavnica pušta instrumentalnu verziju pjesme u kojoj, osim udaraljki, dominiraju harmonika i klarinet. Učenici treba da prepoznaju zvučne boje ovih instrumenata.
5. Učenici/učenice uvježbavaju ritmičku pratnju. Pjesma je napisana u taktu 6/8. Učenici treba da zvečkama, ili nekim drugim instrumentom Orfovog instrumentarijuma, prate ritam na prvoj dobi svakog takta. U aranžmanu se to jasno može čuti. Nastavnik/nastavnica u Priručniku ima notni zapis pjesme, na osnovu kojeg može ustanoviti prvu dobu u taktu.
6. Učenici/učenice izvode pjesmu uz ritmičku pratnju.
7. Slušajući pjesmu *Noć blistava* učenici/učenice treba likovno ili pokretom da izraze svoj muzički doživljaj.

Napomena: Ukoliko sve predložene korake nastavnik/ca ne može izvesti u toku jednog časa, „Božićna čarolija“ može se dramatizovati za novogodišnju priredbu, ili je učenici mogu kod kuće slušati i napraviti sami koreografiju, koju će demonstrirati na narednom času. Ovakvi zadaci ujedno stimulišu učenike da kod kuće slušaju CD.

PODSJETIMO SE

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik/učenica moći će da:

- pravilno koristi i razumije muzičke pojmove
- slušno prepoznaje predložene muzičke primjere

Zvučni zapis: (CD1) *Poranila Jagoda na vodu* (15), *Sport* (36), *Dunje ranke* (30), *Dok mjesec sja* (46), *Zima* (40), *Nova godina* (49), violina (23), klavir (19), flauta (20), harmonika (21), gitara (11), truba (18), klarinet (25), kontrabas (26)...

Glavni koraci

1. Uvodni dio (rješavanje zadataka).
2. Slušanje i prepoznavanje pjesama.
3. Izvođenje pjesama.

Uputstva

1. Učenici/učenice rješavaju zadatke iz Udžbenika (str. 28).

Rješenja zadatka br. 1: muzika, pauza, metalofon, a br. 2: Pomozi Ivu da pronađe koje su rečenice tačne, a koje ne:

1. Najveći gudački instrument je kontrabas.	T
2. Sve što čujemo naziva se ton.	N (Sve što čujemo naziva se zvuk.)
3. Klavir je narodni instrument.	N
4. Uspavanke su pjesme koje se pjevaju tiho.	T
5. Gitara je duvački instrument.	N (trzački-žičani)
6. Flauta se pri sviranju drži sa strane.	T
7. Ora je crnogorska narodna pjesma.	N (Ora je albanska dječija pjesma.)
8. Klarinetista je solista na klaviru.	N (Klarinetista je solista na klarinetu.)
9. Gusle su narodni instrument.	T
10. Pauza je znak za tišinu.	T
2. Nastavnik/nastavnica dijeli učenike u pet grupa. Svaka grupa dobija po pet listića s naslovima pjesama koje su učili u toku školske godine, pjesmama iz drugog i trećeg razreda i instrumentima koje su učili. Svaka grupa ima tri listića na kojima su zvučni primjeri koje će nastavnik/nastavnica pustiti i dva koje neće.	

I grupa – *Poranila Jagoda na vodu*, *violina*, *flauta*, *Majka*, *Na kraj sela*

II grupa – *Sport*, *Apri-li-li*, *gitara*, *Dunje ranke*, *klarinet*

III grupa – *Zima*, *klavir*, *Pinokio*, *Durmitor*, *truba*

IV grupa – *Dok mjesec sja*, *Drugarstvo*, *kontrabas*, *gusle*, *štapići*

V grupa – *Nova godina*, *flauta*, *harmonika*, *Čvorak*, *zvečke*

Nastavnik/nastavnica pušta samo instrumentalne zapise pjesama koje su učili u toku trećeg razreda i instrumente koje su upoznавали tokom prva tri razreda. Grupa koja ima listić s naslovom instrumentalnog zapisa koji sluša, podiže listić.

3. Učenici/učenice pjevaju obrađene pjesme.

PROLJEĆNI ZVUCI

(CD2): A. Vivaldi, *Godišnja doba, Proljeće, odlomak (1)*

Učenici/učenice komentarišu ilustraciju pregradne strane. Odgovaraju na pitanja: Koji su to zvuci proljeća? (Cvrkut ptica, šuštanje lišća na drveću, šum rijeke, potoka.) Kojim bojama bi oni predstavili proljeće? Koji instrument svira djevojčica na ilustraciji? Zatim slušaju kompoziciju Antonija Vivaldija *Proljeće* iz ciklusa *Godišnja doba*. Podsećaju se da su muziku ovog kompozitora već slušali u poglavljju *Jesenji tonovi*. Prepoznaju da kompoziciju svira orkestar, da se pojavljuje i solo violina.

Likovno izražavaju svoj doživljaj kompozicije.

Nastavnik/nastavnica najavljuje da će u poglavljju *Prolećni zvuci* slušati muziku kroz koju će im biti ispričana priča, da će razgovarati o nekim muzičkim zanimanjima, svirati na metalofonu.

PROLEĆNO KOLO

dječja narodna pjesma iz Srbije

1. Pro - le - če je pro - eva - lo, sun - ce s ne - ba za - sja - lo,
2. Za - zu - ja - le pče - li - ce, za - pe - va - le pti - či - ce,

5 na li - va - di ze - le - noj i - gra ko - lo ve - se - lo.
na li - va - di ze - le - noj i - gra ko - lo ve - se - lo.

9 Ref.

Hop, hop, sko-či - mo i za - plje-skaj- mo, tra - la, la, la, la, la, la!

17 Hop, hop, sko-či - mo i za - plje-skaj- mo, tra - la, la, la, la, la, la!

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik/učenica moći će da:

- izvodi jednostavnu koreografiju uz igru s pjevanjem

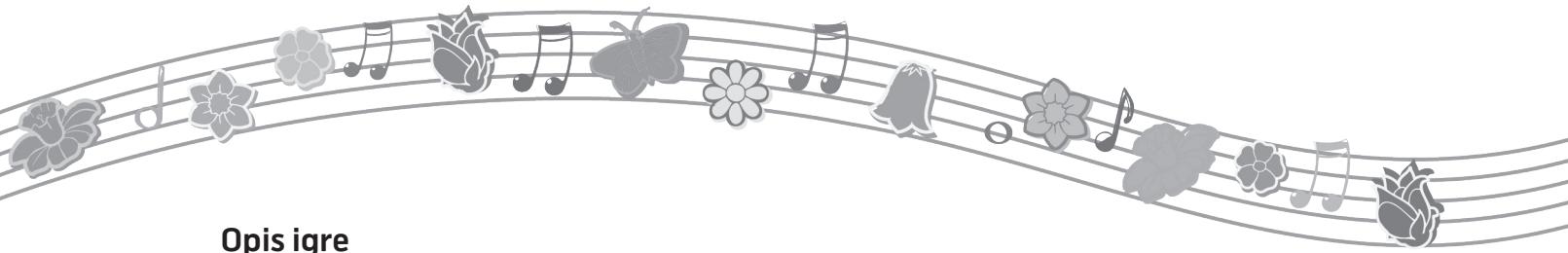
Zvučni zapis: (CD2) *Prolećno kolo, dječja narodna pjesma iz Srbije (2 i 3)*

Glavni koraci

1. Uvodni dio.
2. Učenje pjesme.
3. Izvođenje pjesme.
4. Uvježbavanje igre.
5. Izvođenje igre.

Uputstva

1. Nastavnik/nastavnica čita pjesmu *Prolećno kolo*.
2. Slijedi učenje pjesme *Prolećno kolo* po utvrđenom metodskom postupku.
3. Učenici/učenice izvode pjesmu.
4. Nastavnik/nastavnica objašnjava koreografiju.

Opis igre

Učenici/učenice se kreću u kolu dok pjevaju:

„Proleće je procvalo, na livadi zelenoj
suncе s neba zasjalo, igra kolo veselo.“

Na dio: *Hop,hop skočimo*, stave ruke na bokove i skoče u mjestu tri puta;
na dio: *i zapljeskajmo* pljesnu rukama tri puta; a na dio: *tra, la la...* hvataju se u parove i okreću u ritmu muzike. Druga strofa se izvodi na isti način.

5. Učenici/učenice pjevaju i igraju uz instrumentalnu pratnju sa CD-a.

KIŠA I MRAV

autor: Z. Turjačanin

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik/učenica moći će da:

- izvodi brojalicu
- osmišljava koreografiju poštujući ritam i tempo

Zvučni zapis: (CD2) *Ples na kiši*, autor: G.Marić (4)

Glavni koraci

1. Uvodni dio.
- 2.Učenje brojalice.
- 3.Izvođenje brojalice.
- 4.Osmišljavanje pokreta na datu muziku.

Uputstva

1. Nastavnik/nastavnica vodi kratak razgovor o nekim biljkama koje se javljaju poslije kiše (gljive/pečurke), kao i mjestu gdje se mogu vidjeti (šume, vlažne podloge). Učenici/učenice opisuju izgled ove biljke, koja može biti i jestiva (vrganj, šampinjoni...). Navesti ih da odgovore na koji predmet ih podsjeća pečurka (kišobran). Kada koristimo kišobran? Od koje dvije riječi je nastala data riječ? (kiša+braniti) Jedan učenik/učenica čita brojalicu *Kiša i mrvav*, a zatim analiziraju tekstu. Gdje kiša pada? Ko kisne u travici? Gdje se mrvav sakrio? Šta mrvav poručuje kiši? Zašto joj prkosí? Šta mu je zamjena za kišobran?

2. Slijedi učenje brojalice *Kiša i mrav*, po utvrđenom metodskom postupku.
3. Pošto je brojalica kratka i jednostavna, učenici/učenice treba da osmisle melodiju na nju koju će nastavnik/nastavnica snimiti na diktafonu, mobilnom telefonu ili nekom sličnom uređaju za snimanje. Nastavnik/nastavnica na tabli zapisuje imena učenika čije su melodije snimljene (4-6 učenika). Glasanjem svih učenika bira se najljepša melodija. Učenicima koji to žele treba pružiti priliku da otpjevaju svoju melodiju.
4. Kao posljednju aktivnost na ovom času, dobijaju zadatak da osmisle pokrete uz pjesmu *Ples na kiši*. Ovaj zadatak mogu raditi sami, u paru ili u manjoj grupi. Biraju se najoriginalniji pokreti.

Napomena: Obratite pažnju na takt, na način što ćete ukazati na djelove odvojene uspravnim linijama (takticama), kako bi učenici vizuelno usvojili manje cjeline melodije. Ne tražite definiciju takta, jer je teško usvojiti bez poznavanja osnovne muzičke pismenosti.

MUZIČKA ZANIMANJA

strip

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik/učenica moći će da:

- navodi razliku između dirigenta i kompozitora, između orkestra i instrumenta
- klasificiše slušane primjere na osnovu slika i ilustracija

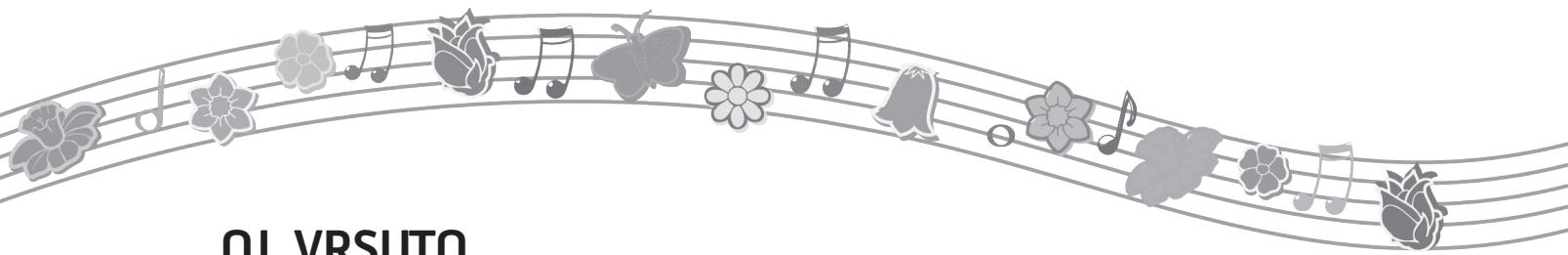
Zvučni zapis: (CD2) *Snežana i sedam patuljaka – Hor patuljaka*, muzika iz crtanog filma (5); *Simfonija br. 40 g-mol*, V. A. Mocart (6); *Kapričo br. 24*, N. Paganini (7); *Habanera iz opere Carmen*, Ž. Bize (8)

Glavni koraci

1. Uvodni dio.
2. Čitanje i analiza stripa.
3. Slušanje zvučnih primjera sa zadatkom.

Uputstva

1. Nastavnik/nastavnica vodi razgovor o zanimanjima. Iznose mišljenja o nekom pozivu koji im se sviđa i kojim bi se mogli baviti kada odrastu. Najava cilja časa: Upoznaj naše muzičare i otkrij čime se oni bave...
2. Nastavnik/nastavnica upoznaje učenike sa stripom. Objašnjava da likovi koji su nacrtani pričaju svoju priču, koju oni moraju pažljivo da poslušaju. Strip može čitati nastavnik/nastavnica ili više učenika (za svaku sličicu se odredi po jedan učenik). Poslije svake pročitane sličice, učenici mogu davati svoje komentare.
3. Slušajući pojedinačno četiri zvučna primjera učenici/učenice treba da pogode kojim ilustracijama odgovaraju:
 - *Snežana i sedam patuljaka*, muzika iz crtanog filma (sl. br. 4)
 - *Mocartova simfonija G-mol br. 40*, orkestar (sl. br. 5)
 - *Kapričo br. 24, odlomak* – N. Paganini, violinista (sl. br. 6)
 - *Habanera iz opere Carmen*, Ž. Bize, solista – operska pjevačica (sl. br. 7)

OJ, VRSUTO

narodna pjesma iz Crne Gore

1. Oj, Vr - su - to, go - ro ve - lja, oj, Vr - su - to, go - ro ve - lja.
2. U te - bi je mno - go vre - la, u te - bi je mno - go vre - la.
3. Sit - na tra - va do ko - lje - na, sit - na tra - va do ko - lje - na.
4. Šu - ma ti je sva ze - le - na, šu - ma ti je sva ze - le - na.

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik/učenica moći će da:

- izvodi jednostavnu koreografiju na igre s pjevanjem

Zvučni zapis: (CD2) *Oj, Vrsuto*, narodna pjesma iz Crne Gore (10 i 11); diple (12)

Glavni koraci

1. Uvodni dio.
2. Slušanje zvučnog zapisa narodnog instrumenta – diple.
3. Učenje pjesme.
4. Izvođenje pjesme.
5. Učenje koraka.
6. Izvođenje koraka uz pjevanje i instrumentalnu pratnju sa CD-a.

Uputstva

1. Nastavnik/nastavnica razgovara s učenicima/učenicama o narodnom stvaralaštvu. Kako se prenosi? (Usmenim i pismenim putem.) Kako su se nekada narodne pjesme pjevale i gdje su se izvodile? (oko ognjišta, na posijelima) Koje narodne instrumente poznaju? Učenici/učenice pjevaju neku narodnu pjesmu koju svi znaju.
2. U nastavku časa nastavnik/nastavnica pušta zvučni zapis dipala. Učenici izražavaju prvi utisak o zvuku instrumenta. Komentarišu njegov oblik i izgled, prema ilustraciji iz Udžbenika. Na koji ih instrument podsjeća? (svirala, frula) Od kojeg je materijala napravljen (drvo)? Kako se proizvodi zvuk? (duvanjem)
3. Slijedi učenje pjesme po utvrđenom metodskom postupku.
4. Učenici/učenice izvode pjesmu.
5. Nastavnik/nastavnica demonstrira korake. Učenici imitiraju njegove/njene pokrete.

Opis igre:

- jedan korak udesno sa priključenjem lijeve
- drugi korak udesno, lijeva nogu se blago podiže ispred desne
- težina se prebacuje na lijevu nogu dok se desna blago podiže ispred lijeve
- ponavljanjem stiha ponavljaju se i koraci
- s drugom strofom postupak je isti
- 6. Izvođenje koreografije uz pjevanje.

DAN NA FARMI

(muzička priča)

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik/učenica moći će da:

- slušno prepoznaće predložene zvučne primjere

Zvučni zapis: (CD2) *Slavuj* (13), *Orao* (14), *Konj bježi sa farme* (15), *Krava, ovca i kokoška u oluji* (16), *Jutro na farmi* (17), tekst: J. M. Bogojević, muzika: N. Perović

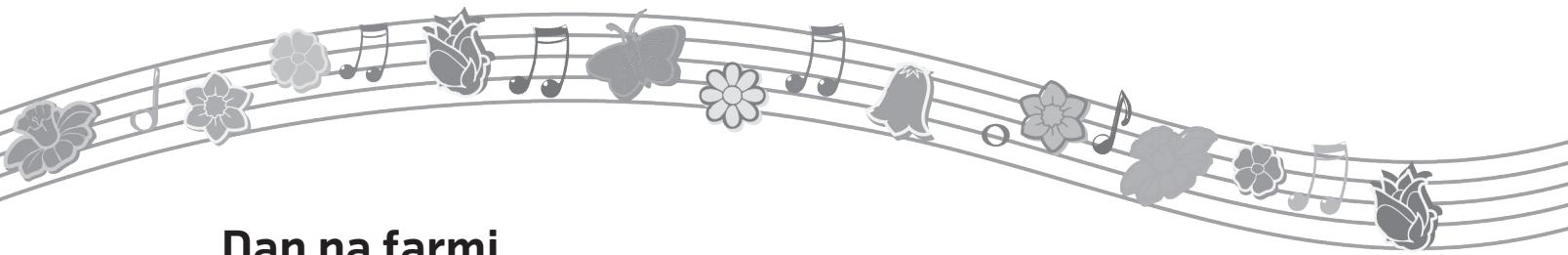
Glavni koraci

1. Uvodni dio.
2. Slušanje zvučnog zapisa *Dan na farmi*.
3. Slušanje pojedinačnih zvučnih zapisa i prepoznavanje instrumenata.
4. Slušanje kompozicije *Konj bježi sa farme* i osmišljavanje priče.
5. Slušanje kompozicije *Krava, ovca i kokoška u oluji* i ispoljavanje doživljaja kroz likovni iskaz.
6. Slušanje kompozicije *Jutro na farmi*, prepoznavanje životinja i izražavanje doživljaja.

Uputstva

1. U uvodnom dijelu časa učenici/učenice razgovaraju o tome kakva sve osjećanja muzika može da podstakne i šta se može dočarati muzikom.
2. Učenici/učenice slušaju zvučni zapis priče i odgovaraju na pitanja iz priče.
3. Nastavnik/nastavnica ponovo pušta zvučni zapis sa zadatkom da pokušaju da prepoznaju instrumente. Nastavnik/nastavnica ih pita kojim je instrumentom predstavljena ptica slavuj (flauta), koji se još instrument čuje (klavir), kojim je instrumentom predstavljen orao (gusle), da li čuju razliku između slavuja i orla?
4. Zatim slušaju kompoziciju *Konj bježi sa farme*. Prethodno im se da zadatak da tokom slušanja pokušaju da zamisle šta se desilo sa konjem, gdje je bio, kako je pobjegao. Koje zvukove čuju u toku kompozicije? (konja, korake, vrisak, konjski topot) Kojim je instrumentom predstavljen topot? (tapanom) Nastavnik/nastavnica ih podsjeća šta je tapan i kako se svira (gradivo prvog razreda).
5. Nastavnik/nastavnica pušta kompoziciju *Krava, ovca i kokoška u oluji*. Učenici u toku slušanja crtaju svoj doživljaj. Komentarišu svoj doživljaj kompozicije i crtež.
6. Učenici slušaju zvučni zapis kompozicije *Jutro na farmi*, prepoznaju životinje koje čuju i iskazuju svoj doživljaj kompozicije.

Napomena: Nastavnik/nastavnica ne treba da sugerise učenicima na koji će je način doživjeti, već da ih uvede u doživljajno slušanje i da nakon slušanja uvaži individualno tumačenje i osjećanje svakog učenika. Priča koju govori narator samo povezuje kompozicije, koje se mogu slušati i zasebno.

Dan na farmi

(muzička priča)

Zamisli da si s učiteljicom i drugarima u živopisnom selu u podnožju Bjelasice. Dok šetaš kroz obližnju šumu, čuješ raspjevani cvrkut ptice. Uživaj sada u njenom cvrkutu i pokušaj da otkriješ kojim je instrumentom predstavljen.

(kompozicija *Slavuj*)

Šetajući dalje i otkrivajući prirodu, naišli ste na šumske jagode. Dok ste ih brali i u slast kušali, odjednom začuste neku veliku pticu, koja je nadlijetala nad proplankom. Ona je nadgledala svoju teritoriju mirno kružeći nebom. Poslušaj i pogodi koja bi to ptica mogla da bude i kojim je instrumentom predstavljena.

(kompozicija *Orao*)

Kada ste se približili selu i farmi koju ste planirali da posjetite, pored vas je projurio jedan veseli konj. Izgleda da je pobegao sa farme kako bi se rastrčao slobodno po zelenim poljanama. Poslušaj kompoziciju *Konj bježi sa farme* i zamisli kako se to dogodilo.

(kompozicija *Konj bježi sa farme*)

Pala je noć i svi ste se smjestili u katun. Počela je da pada kiša. Jao, pa jedna krava, kokoška i ovca su kasno krenule u svoja skloništa! Zamisli kako bi to izgledalo da ih zatekne oluja. Hajde, neka ti muzika u tome pomogne.

(kompozicija *Krava, ovca i kokoška u oluji*)

Nakon olujne noći, u rano jutro, sve se smirilo. Padala je samo sitna kiša i jedno pokislo mače teturalo se po dvorištu. Čuo se pijetao, kao pravi ranoranilac. Promolilo se sunce koje je obećavalo vedar dan. Tome su se radovale i sve životinje. I vi ste uživali slušajući njihovo veselje, srećni što ste na selu proveli nezaboravan dan. Slušaj i otkrij koje se sve životinje raduju sunčanom jutru na farmi.

(kompozicija *Jutro na farmi*)

LJEPOTE CRNE GORE

autor: M. Papić

The musical notation consists of three staves of music. The first staff starts with a 2/4 time signature. The lyrics are: Pod - go - ri - ca, Ce - ti - nje, Bu - dva, Ni - kšić, Be - ra - ne, je - ze - ra, do - li - ne, pla - ni - ne i mo - re, su - lje - po - te na - še di - vne Cr - ne Go - re. The second staff continues the melody. The third staff concludes the piece.

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik/učenica moći će da:

- izvodi brojalicu

Glavni koraci

1. Uvodni dio.
2. Učenje brojalice.
3. Izvođenje brojalice.
4. Izvođenje brojalice na dva tona.

Uputstva

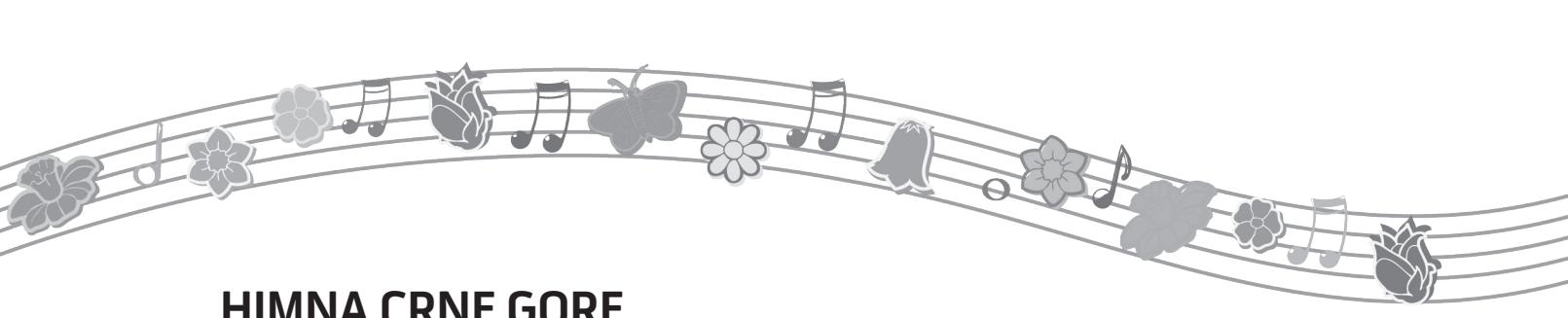
1. Učenici/učenice nabrajaju svoje omiljene gradove, rijeke, planine i objašnjavaju zašto su im omiljeni.
2. Slijedi učenje brojalice *Ljepote Crne Gore* po utvrđenom metodskom postupku.
3. Učenici/učenice izvode brojalicu na različitim Orfovim instrumentima.
4. Učenici uvježbavaju izvođenje brojalice na dva tona (C i E), nastavnica ili nastavnik daje im intonaciju. Može ih podijeliti u više grupe. Na kraju sve grupe zajedno izvode brojalicu na dva tona.

HIMNA CRNE GORE

Oj, svijetla majska zoro

muzika: Ž. Mirković

Svečano

6

11

16

21

26

Sheet music for the National Anthem of Montenegro, featuring lyrics in both Montenegrin and English. The music is in common time, key signature of B-flat major, and consists of five staves of musical notation.

The lyrics are:

Oj, svi - je - tla maj - ska zo - ro, oj, svi - je - tla
maj - ko na - ša Cr - na Go - ro, maj - ko na - ša

6

1. Si - no - vi smo tvog sti - je - nja
Cr - na Go - ro. 2. Dok lov - éen - skoj na - šoj mi - shi
na - ša slo - ga da - je kri - la,

11

i ču - va - ri tvog po - šte - nja, i ču - va - ri tvog po -
bi - ée gor - da, bi - ée sla - vna, do - mo - vi - na na - ša

16

šte - nja. Vo - li - mo vas br - da tvr - da,
i stra - vi - čne va - še klan - ce, ko - ji ni - kad
mi - la. Ri - je - ka ée na - ših va - la, glas no - si - ti

21

ne po - zna - še sra - mo - tno - ga rop - stva lan - ce,
o - ke - a - nu, da je vje - čna Cr - na Go - ra,

26

maj - ko na - ša Cr - na Go - ro, maj - ko na - ša Cr - na
glas no - si - ti o - ke - a - nu da je vje - čna Cr - na

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik/učenica moći će da:

- slušno prepoznaće državnu himnu
- pjeva himnu

Zvučni zapis: (CD2) Himna Crne Gore: *Oj, svijetla majska zoro* (18)

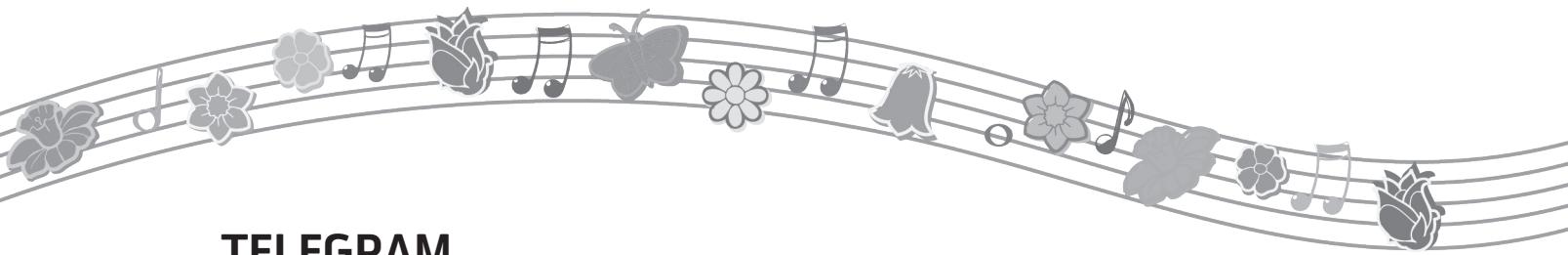
Glavni koraci

1. Uvodni dio.
2. Učenje himne Crne Gore.
3. Izvođenje himne Crne Gore.

Uputstva

1. Učenici/učenice izvode brojalicu *Ljepote Crne Gore*.
2. Nastavnik/nastavnica pita što je himna i kako se pjeva. Zatim im objašnjava da je himna svečana pjesma koja predstavlja državu. Često je čujemo na raznim takmičenjima i drugim manifestacijama. Svaka zemlja ima svoju himnu, zastavu i grb. Himna Crne Gore je zasnovana na narodnoj pjesmi *Oj, svijetla majska zoro*, koju je muzički oblikovao kompozitor Žarko Mirković. Slijedi učenje himne Crne Gore: *Oj, svijetla majska zoro*, po utvrđenom metodskom postupku.
3. Izvođenje himne uz instrumentalnu pratnju sa CD-a.

Napomena: Tonski opseg Himne prelazi opseg predviđen Programom (pet tonova). Iz tog razloga ne treba insistirati na njenom pjevanju. Potrebno je da se učenici/učenice upoznaju sa tekstom i melodijom.

TELEGRAM

autor: V. Tomerlin

Veselo

I grupa

1. Ša - lje - mo vam te - le - gram: "Bra - co je kod ku - če sam,
2. Ša - lje - mo vam va - žnu vijest: "Se - ka ne - če su - pu jest,
3. Ša - lje - mo još o - vaj glas: "Pre - kid v'je - sti sva - ki čas,

5

po - bje - gla mu ma - čka, na - di - te je, ta - čka!"
htje - la bi ko - la - če, za - to sta - lno pla - če."
po - štar ma - lo štu - ca pa a - pa - rat pu - ca."

9 II grupa

* * * * *

13

1. Pri - mi - li smo te - le - gram: "Bra - co je kod ku - če sam,
2. Pri - mi - li smo va - žnu vijest: "Se - ka ne - če su - pu jest,
3. Pri - mi - li smo o - vaj glas: "Pre - kid v'je - sti sva - ki čas,

17

po - bje - gla mu ma - čka, na - di te je, ta - čka!"
htje - la bi ko - la - če, za - to sta - lno pla - če."
po - štar ma - lo štu - ca pa a - pa - rat pu - ca."

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik/učenica moći će da:

- izvodi jednostavnu koreografiju na igru s pjevanjem

Zvučni zapis: (CD2) *Telegram*, V. Tomerlin (19 i 20)

Glavni koraci

1. Uvodni dio.
2. Učenje pjesme.
3. Formiranje grupe.
4. Izvođenje pjesme.

Uputstva

1. Nastavnik/nastavnica razgovara s učenicima/učenicama o pojmu saobraćaj – prenos putnika, robe i pošiljki (informacija) iz jednog mesta u drugo. Kada je informacija povratna, tj. potpuna? (Kada je primalac dobio informaciju od pošiljaoca, a on odgovorio na istu.) Kako sve možemo komunicirati? (Putem pisama, teleograma, telefonom, mejlom i sl.) Povesti razgovor i o najčešćim povodima slanja teleograma (rođenja, vjenčanja, rođendani ...).
2. Učenje pjesme po utvrđenom metodskom postupku.
3. Nastavnik/nastavnica formira dvije grupe: jedna šalje telegram, a druga ga prima.
4. Kod izvođenja muzičke igre učenici koji šalju telegram pjevaju sadržaj prve strofe, pa ritmički dio šalju pljeskanjem. Druga grupa, koja prima telegram, nadovezuje se tako što ponavlja ritmički dio pljeskanjem, pa tek onda pjevaju sadržaj primljenog teleograma. Ritmički dio nastavnik/nastavnica može napisati na tabli, a učenici ritmički pratiti.

Napomena: Ritmički dio se može izvoditi na razne načine: zveckanjem, lupkanjem, udaranjem nogom o pod i sl. Grupe mogu zamijeniti uloge.

HRANI SE ZDRAVO

tekst: J. M. Bogojević

muzika: O. Dakić

Ref.

G G A D

O - bra - ti pa - žnu, hra - ni se zdra - vo,

5 G G A D

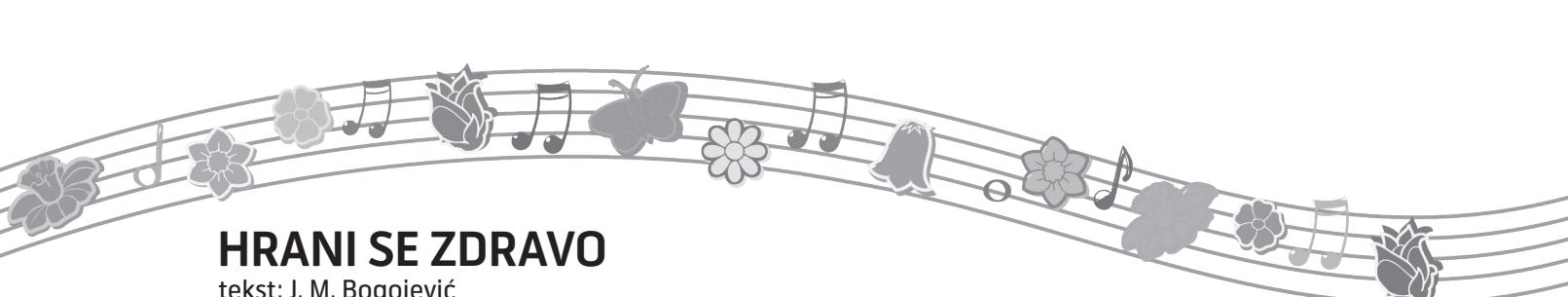
na u - sta zdra - vlje u - la - zi pra - vo.

9 D G A D

I za - to zdra - vom ži - vo - tu te - ži,

13 G G A D

sva - ka če bo - lest od te - be da bje - ži.

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik/učenica moći će da:

- pjeva pjesmu uvažavajući izražajne elemente (tempo: brzo – sporo)
- izvodi pjesmu repovanjem (strofe) i pjevanjem (refren)

Zvučni zapis: (CD2) *Hrani se zdravo*, tekst: J. M. Bogojević, muzika: O. Dakić (21 i 22)

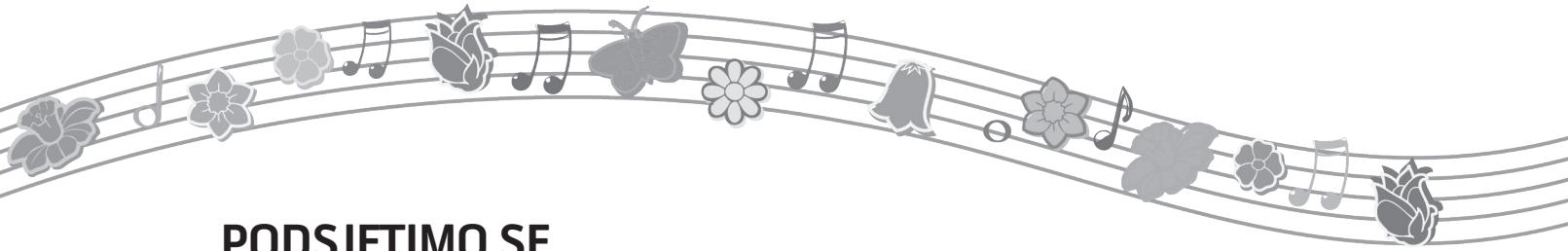
Glavni koraci

1. Slušanje pjesme.
2. Učenje refrena pjesme.
3. Izvođenje refrena pjesme.
4. Učenje i izvođenje rep strofa.
5. Izvođenje pjesme.

Uputstva

1. Učenici/učenice razgovaraju o zdravoj ishrani, o tome šta vole, a šta ne vole da jedu. Nastavnik/nastavnica najavljuje učenje pjesme *Hrani se zdravo* i pušta zvučni zapis. Učenici/učenice treba da prepoznaju šta je refren pjesme i koja je razlika između strofa i refrena u ovoj pjesmi (Tekst u strofama se izgovara ili repuje, dok se u refrenu pjeva.)
2. Slijedi učenje refrena pjesme *Hrani se zdravo*, po utvrđenom metodskom postupku.
3. Izvođenje refrena pjesme.
4. Pjesma *Hrani se zdravo* ima ukupno 18 stihova za repovanje i refren za pjevanje. Izdvijiti 18 učenika/učenica koji imaju zadatak da nauče po jedan stih pjesme – koristeći Udžbenik. Nastavnik/nastavnica repuje ili pušta prvi stih pjesme sa CD-a, pa učenik/učenica ponavlja dva, tri puta. Zatim repuje ili pušta drugi stih pjesme koji sljedeći/sljedeća učenik/učenica ponavlja dva, tri puta. Kad nauče, spajaju prvi, drugi i dodaju stih trećeg učenika/treće učenice i tako do posljednjeg stiha za repovanje. Refren (*Obrati pažnju....*) pjevaju svi učenici.
5. Učenici/učenice izvode cijelu pjesmu (četiri strofe učenici/učenice koji/koje repuju i refren koji pjevaju svi učenici/učenice) uz instrumentalnu pratnju sa CD-a.

PODSJETIMO SE

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik/učenica moći će da:

- pravilno koristi i razumije muzičke pojmove

Glavni koraci

1. Rješavanje zadataka.
2. Izvođenje obrađenih pjesama.
3. Pjevanje zatvorenih usta.

Uputstva

1. Rješavaju zadatke sa 44 strane

a) Pomozi Eni da pronađe koje su rečenice tačne, a koje ne:

1. Kontrabas je duvački instrument.	N (Kontrabas je gudački instrument.)
2. Diplar je čovjek koji svira gusle.	N (Diplar svira diple.)
3. Gitara je instrument sa žicama.	T
4. Dirigent je muzičko zanimanje.	T
5. Kompozitor je osoba koja lijepo crta.	N (Kompozitor stvara muzička djela ili kompozicije.)
6. Himna je svečana pjesma.	T
7. Kolo je narodna igra.	T
8. Triangl je naziv narodne igre.	N (Triangl je instrument.)

b) Pronađi:

Dva narodna instrumenta (diple, gusle)

Jedan instrument sa dirkama (harmonika)

Muzička zanimanja (klarinetista, guslar, pjevač, dirigent)

Instrument sa žicama (gitara)

M	D	G	I	T	A	R	A	D	N	G	E
S	I	Č	A	V	E	J	P	I	U	T	L
Z	P	G	U	S	L	A	R	R	U	Z	K
K	L	A	R	I	N	E	T	I	S	T	A
L	E	D	E	L	S	U	G	G	T	O	O
P	A	A	S	R	A	T	S	E	K	R	O
T	N	E	G	I	R	I	D	N	Z	N	C
Đ	K	A	K	I	N	O	M	R	A	H	P

2. Pjevaju pjesme: dječaci – djevojčice, u manjim grupama, solo i sl.

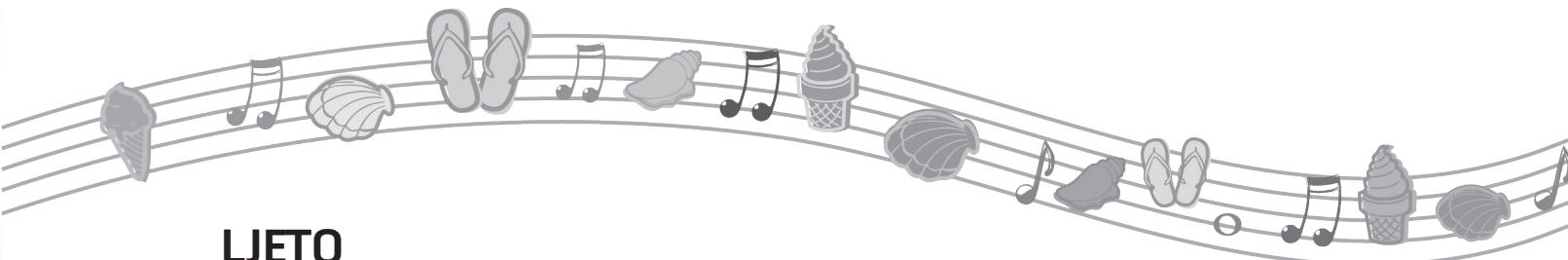
3. Jedan/jedna učenik/učenica pjeva pjesmu zatvorenih usta svom drugu iz klupe, a drugi/druga učenik/učenica pogađa.

LJETNJI RITAM

(CD2): F. Tarega, *Sjećanje na Alhambru* (23)

Učenici komentarišu ilustraciju. Navode asocijacije koje imaju kada pomisle na ljeto. Kojim bi bojama predstavili ovo godišnje doba? Nastavnik/nastavnica najavljuje slušanje zvučnog zapisa – šta to zanimljivo svira dječak na gitari? Nakon slušanja kompozicije Fransiska Tarege *Sjećanje na Alhambru* (solo gitara), komentarišu karakter muzike – da li je tužna, nježna ili razigrana, vesela? Nastavnik/nastavnica najavljuje da će u poglavlju *Ljetnji ritam* putovati kroz muziku u druge zemlje i učiti nove pjesme.

LJETO

tekst: J. M. Bogojević
muzika: O. Dakić

24

C F C G

Lje - to se to - plo bli - ži i su - nce žu - to bli - sta.

5

C F C G

Od - mah i - dem na mo - re, u - ži - van - ci - ja

9

C Ref. d

to je či - sta. Lje - to se to - plo bli - ži

13

G e

pli - va - nje, še - tnje, i - gra, kad lje - to sun - ča - no do - đe,

17

a G C

po - sta - jem pra - va či - gra. Lje - to se

21

F C G C

to - plo bli - ži i ra - pust sa - da tu je, do - di u

25

F C G C d

mo - je go - re pla - ni - na po - ru - ču - je. Ref.

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik/učenica moći će da:

- pjeva pjesmu
- izvodi jednostavnu koreografiju

Zvučni zapis: (CD2) *Ljeto*, tekst: J. M. Bogojević, muzika: O. Dakić (24 i 25);
Mali slonovi, Bajaga i Instruktori (26)

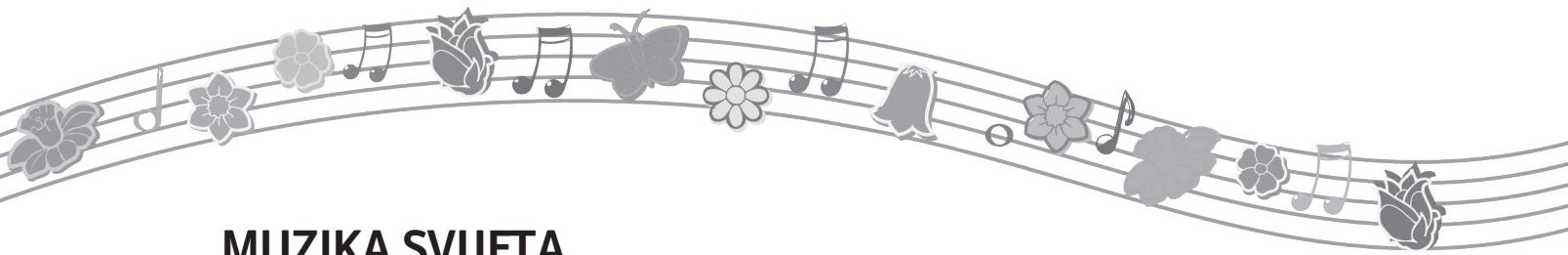
Glavni koraci

1. Uvodni dio.
2. Slušanje pjesme *Ljeto*.
3. Učenje pjesme.
4. Izvođenje pjesme.
5. Slušanje muzike.

Uputstva

1. Učenici/učenice se prisjećaju pjesme *Ljeto*, koju su učili u prvom razredu. Neko od učenika će je otpjevati. Prave kratak osvrt na sadržaj pjesme. Nastavnik/nastavnica daje objašnjenje učenicima/učenicama da se na isti tekst može raditi različita muzika, što je urađeno u ovom slučaju.
2. U nastavku časa nastavnik/nastavnica pušta zvučni zapis pjesme *Ljeto* s novim ritmom i melodijom. Vodi kratak razgovor o prvim utiscima.
3. Slijedi učenje pjesme *Ljeto*, po utvrđenom metodskom postupku.
4. Učenici izvode pjesmu *Ljeto*.
5. Slijedi slušanje pjesme *Mali slonovi* koju će učenici dramatizovati.

Napomena: Uz dramatizaciju pjesme učenici mogu igrati igru kipova ili muzičkih stolica.

MUZIKA SVIJETA

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik/učenica moći će da:

- razgovara s drugima o svom doživljaju muzike i argumentuje ga
- slušno prepoznaće muzičke primjere različitih žanrova

Zvučni zapis: (CD2) *Ni Va, Va* (Kina) (27), *Kaljinka* (Rusija) (28), *Sirtaki* (Grčka) (29), *Native african music* (Afrika) (30), *Samba* (Brazil) (31), *Flamenko* (Španija) (32), *Hop, hop, hop* (romska narodna pjesma) (33)

Glavni koraci

1. Uvodni dio.
2. Komentarisanje ilustracija.
3. Slušanje zvučnih zapisa i povezivanje s ilustracijama.
4. Izražavanje muzičkog doživljaja pokretom.

Uputstva

1. U uvodnom dijelu učenici razgovaraju o zemljama za koje su čuli, šta o njima znaju, da li je neko bio u nekoj stranoj zemlji? Razgovaraju o narodnom stvaralaštву, narodnim pjesmama i instrumentima o kojima su učili. Zaključuju da i druge zemlje imaju svoju narodnu muziku. Nastavnik/nastavnica najavljuje nastavnu jedinicu Muzika svijeta, u kojoj će učenici slušati muziku karakterističnu za neke zemlje.
2. Učenici komentarišu ilustracije u Udžbeniku, razgovaraju na koju se zemlju odnosi svaka ilustracija. Šta na njima primjećuju? (Predstavnike različite rase, u različitim nošnjama...) Nastavnica/nastavnik na kraju nabrava zemlje koje su na ilustracijama predstavljene. Zajednički konstatuju da na svijetu postoje narodi koji se razlikuju i da svaki od njih ima nešto posebno i zanimljivo.
3. Nastavnica/nastavnik pušta pojedinačno zvučne zapise. U toku slušanja učenici posmatraju ilustracije i pokušavaju da pogode koja ilustracija odgovara kojem zvučnom primjeru. Nastavnik/nastavnica ih upućuje da obrate pažnju na: karakter muzike (da li je ona tužna, vesela, uspavajuća, razigrana). Ovdje treba uvažiti individualni doživljaj djeteta. Koji je glas ili koji su glasovi zastupljeni u pjesmi? Koji se instrument čuje?
4. Na kraju časa učenici glasanjem biraju kompoziciju koja im se najviše dopala i uz nju prave sponzane pokrete.

ČAROLIJA MUZIKE

tekst i muzika: J. M. Bogojević

3/4 time signature, treble clef.

1. C, d, G, C
Ka - da pu - stiš da te vo - de me - lo - di - je baj - ne,

5. A7, d, G, C
i u - to - neš u zvu - ko - ve i nji - ho - ve taj - ne,

9. C, d, G, C
mu - zi - ka te tad po - ne - se u je - dno - me tre - nu

13. A7, d, G, C
i o - sje - tiš c'je - lim bi - čem ča - ro - li - ju nje - nu.

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik/učenica moći će da:

- pjeva pjesmu
- zvučno prepoznaže boje instrumenta (flauta)

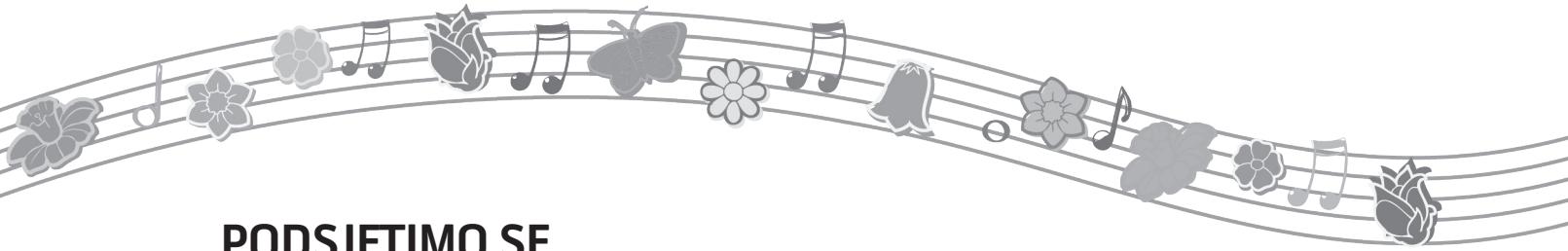
Zvučni zapis: (CD2) *Čarolija muzike*, autorka J. M. Bogojević (34 i 35);
Badineri, J. S. Bah (36)

Glavni koraci

1. Uvodni dio.
2. Učenje pjesme.
3. Izvođenje pjesme.
4. Slušanje muzike.

Uputstva

1. Učenici/učenice razgovaraju o muzici: Koje pjesme su tokom školske godine (ili sva tri razreda) voljeli/voljele da pjevaju? Koja im je aktivnost bila najzanimljivija na časovima Muzičke kulture? Da li im se neki muzički instrument posebno dopao?
2. Uče pjesmu *Čarolija muzike* po utvrđenom metodskom postupku.
3. Izvode pjesmu.
4. Slušaju kompoziciju *Badineri* J. S. Bah. Nakon slušanja iznose svoje utiske: Koju vrstu raspoloženje ova muzika u njima podstiče? Kojim bojama bi predstavili/predstavile ovu kompoziciju? (To mogu da učine na listu papira dok slušaju kompoziciju.) Kojom se brzinom izvodi kompozicija? Koji se instrument ističe? (flauta) Ko prati flautu? (orkestar).

PODSJETIMO SE

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik/učenica moći će da:

- pravilno koristi i razumije muzičke pojmove

Zvučni zapis: (CD1) Zvučni primjeri : violina (23), klavir (19), flauta (20), truba (18), klarinet (25), kontrabas (26), gitara (22), harmonika (21)

Glavni koraci

1. Uvodni dio.
2. Rješavanje zadataka sa str. 49.
3. Slušanje i prepoznavanje zvučnih boja instrumenata.
4. Pjevanje obrađenih pjesama.
5. Igranje igre.

Uputstva

1. Nastavnik/nastavnica pojedinačno pita učenike/učenice da se izjasne koja im se pjesma najviše dopala od obrađenih u trećem razredu i zašto. Pjevaju zajedno pjesmu za koju se odluči većina. Učenici/učenice nabrajaju instrumente koje znaju, a zatim prepoznaju ilustracije sa str. 49 iz Udžbenika (nazive instrumenata, kako se na njima dobija ton; objašnjavaju ulogu dirigenta). Rješavaju zadatke br. 1 i br. 2.

1. Kompozitor je čovjek koji svira kontrabas.	N (Kompozitor je umjetnik koji stvara muziku.)
2. Dirigent je osoba koja svira diple.	N (Dirigent je čovjek koji diriguje orkestru ili horu.)
3. Pomoću gudala se sviraju violina i kontrabas.	T
4. Melodiju čini više tonova.	T
5. Solista pjeva ili svira sam.	T
6. Harmonika je duvački instrument.	N (Harmonika je instrument sa dirkama –klavijaturom.)
7. Klarinet je duvački instrument.	T
8. Zvuk je sve što čujemo.	T
9. Hor čini veća grupa pjevača.	T
10. Orkestar čine dva instrumenta.	N (Orkestar čini veća grupa instrumenata.)
2. Nastavnik/nastavnica pušta zvučne primjere različitih instrumenata, koje učenici/učenice treba da prepoznaaju.
3. Učenici/učenice pjevaju pjesme koje su naučili/naučile u toku trećeg razreda.
4. Na kraju časa učenici/učenice igraju igru tako što jedan/jedna učenik/učenica izađe i zamisli svog druga/drugaricu iz odjeljenja. Zatim ritmično i ravnomjerno podijeli njegovo/njeno ime na slogove, pljeskajući rukama. Pri izgovaranju imena, jedan slog ne izgovara (pauza), npr. MI-LE-NA (MI -PAUZA- NA), ili KA-TA-RI-NA (KA-TA -PAUZA-NA). Ko prvi pogodi o kojem je imenu riječ zadaje sljedeći zadatak. Kroz ovu igru učenicima se može približiti i značenje pauze, pa se igra može izvoditi i okviru časova u toku školske godine.

PRIPREMAMO PRIREDBU

Splet crnogorskih igara

Ishodi učenja

Tokom učenja učenik/učenica moći će da:

- pjeva pjesmu i izvodi poskočicu
- izvodi jednostavnu koreografiju na igre s pjevanjem

Zvučni zapis: (CD2) Splet crnogorskih igara (*Kolovođo, diko naša* (37); *Koj za kola, hajd u kolo* (38); *Poigraj, poskoči, Mare đavole* (39); *Mlado momče, bolje skoči* (40) instrumentalne verzije, 41, 42, 43 i 44.

Glavni koraci

1. Uvodni dio.
2. Učenje pjesme *Kolovođo, diko naša*.
3. Izvođenje pjesme *Kolovođo, diko naša*.
4. Učenje pjesme *Koj za kola, hajd u kolo*.
5. Izvođenje pjesme *Koj za kola, hajd u kolo*.
6. Učenje poskočice *Poigraj, poskoči, Mare đavole*.
7. Izvođenje poskočice *Mlado momče, bolje skoči*.
8. Uvježbavanje koreografija.
9. Izvođenje koreografija.
10. Izvođenje koreografija uz vokalno-instrumentalnu pratnju sa CD-a.

Uputstva

1. Nastavnik/nastavnica objašnjava da će učiti više pjesama uz koje može da se igra.
2. Slijedi učenje pjesme *Kolovođo, diko naša*.
3. Učenici/učenice izvode pjesmu *Kolovođo, diko naša*.
4. Učenje pjesme *Koj za kola, hajd u kolo*.
5. Izvođenje pjesme *Koj za kola, hajd u kolo*.
6. Učenje poskočice *Poigraj, poskoči, Mare đavole*.
7. Obnavljanje poskočice iz prvog razreda *Mlado momče, bolje skoči*.
8. Nastavnik/nastavnica objašnjava koreografiju.

Opis koreografije *Kolovođo, diko naša*:

Učenici/učenice formiraju polukrug poređani naizmjenično dječak – djevojčica.

Kolovođo, diko naša, kolovođo, diko naša – kreću desnom nogom udesno 12 koraka, 4 u mjestu.

Kolovođo, diko naša, kolovođo, diko naša – kreću lijevom nogom ulijevo 12 koraka, 4 u mjestu.

I tako do kraja pjesme.

Opis koreografije *Koj za kola, hajd u kolo*:

Učenici formiraju polukrug poređani naizmjenično dječak – djevojčica i pjevaju.

Koj za kola, hajd u kolo (dva puta)

Hajd u kolo, koj za kola hajd u kolo

Da vidimo ko će bolje (dva puta)

Ko će bolje, da vidimo ko će bolje

Bolje momče no đevojče (dva puta)

(Dječaci, držeći se za pojas iskorače, pa se uhvate za ruke iznad lakta – zagrle opruženih ruku, formirajući unutrašnji polukrug i tako nastavljaju da pjevaju.)

No đevojče, bolje momče no đevojče

Hvatajte se bjele ruke (dva puta)

(Dječaci se vraćaju u polukrug sa djevojčicama i svi se hvataju za ruke iznad lakta.)

Bjele ruke, hvatajte se bjele ruke

Svako dobro uhvatile (dva puta)

(Djevojčice iskorače korak naprijed i tako formiraju unutrašnji polukrug.)

Uhvatile svako dobro uhvatile (Djevojčice se uhvate za mišice.)

Poskočite lake noge (dva puta)

(Djevojčice poskakuju korak desnom nogom udesno, ukrštanje lijevom, desnom jedan korak udesno, pa izbacivanje lijeve, pa izbacivanje desne i tako do poskočica, do uzvika Oj, ha!, gdje se vraćaju u polukrug sa dječacima.)

Svako dobro poskočile (dva puta)

Gledajte se crne oči (dva puta)

Svako dobro pogledale (dva puta)

Poskočice se igraju u paru koji se na izazov izdvaja iz kola ulazeći u centar sa dva obična koraka, pri čemu dječak plješće dva puta i uzvikuje *Oj, ha!* Postavljajući se licem jedno prema drugom, gledajući se u oči, sa rukama podignutim u stranu, dječaci sa šakama gore, a djevojčice sa šakama dolje.

Oj, ha!

Poigraj, poskoči, Mare đavole (Dječak i djevojčica su izdvojeni u krug i poskakuju na lijevoj Sve dok ti đevera noge zbole (dva puta) nozi sa dotikom tla desnom nogom ispred lijeve.)

Oj, ha!

Mlado momče, bolje skoči (drugi par: Dječak i djevojčica su izdvojeni u krug i poskakuju na Gledaju te crne oči (dva puta) lijevoj nozi sa dotikom tla desnom nogom ispred lijeve.)

9. i 10. Učenici/učenice izvode splet crnogorskih igara uz vokalno-instrumentalnu pratnju sa CD-a.

Napomena: Ova nastavna jedinica se može podijeliti na dva časa. Na prvom času se uče pjesme, a na drugom se izvode koreografije. Ukoliko nastavnik/nastavnica smatra da je prezahtjevno za odjeljenje, onda se može vježbati sa talentovanom grupom učenika/učenica na dodatnoj nastavi ili kao priprema za školsku priredbu. Na priredbi se mogu izvoditi sve četiri pjesme – igre redoslijedom kao u pripremi, Kolovođo, diko naša i dvije poskočice ili Koj za kola i dvije poskočice.

LITERATURA

1. Mr Apić M., mr Šuklar D., *Muzička naučilica*, Aidt Pikom, Novi Sad, 2009.
2. Bjerkvol, J. R., *Nadahnuto biće - dete i pesma, igra i učenje kroz životna doba*, Plato, Beograd, 2005.
3. Vasiljević M., *Narodne melodije Crne Gore*, Muzikološki institut, Beograd, 1965.
4. Vujičić B., Dedić I., Naumovski A., *Čudesni svijet zvukova 1*, Muzička kultura za prvi razred devetogodišnje osnovne škole, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica, 2005.
5. Vujičić B., Kostić S., Đurišić S., Naumovski A., *Čudesni svijet zvukova 2*, Muzička kultura za drugi razred devetogodišnje osnovne škole, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica, 2005.
6. Goran Lj., Marić Lj., *Zapjevajmo složno svi*, Školska knjiga, Zagreb, 1987.
7. Gregović N., Homen A., *Pjevamo svi, SIZ za kulturu i nauku, SIZ za osnovno školstvo*, Kotor i OI Nota Knjaževac, 1982.
8. Ivanović M., *Metodika nastave muzičkog vaspitanja u osnovnoj školi*, Nota, Knjaževac, 1981.
9. Ivanović N., *Muzika u osnovnoj školi*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica, 2008.
10. Ilić V., *Muzička kultura za prvi razred osnovne škole*, Kreativni centar, Beograd, 2008.
11. Ilić V., *Muzička kultura za treći razred osnovne škole*, Kreativni centar, Beograd, 2007.
12. Jablanov N., *Narodne pesme i igre za decu, roditelje, vaspitače i učitelje*, drugo izdanje, Kreativni centar, Beograd, 2006.
13. Jablanov N., *Zaigrajmo veselo, narodne igre s pevanjem*, Kreativni centar, Beograd, 2009.
14. Manasterioti V., *Zbornik*, Školska knjiga, Zagreb, 1988.
15. Pesek A., *Glasba 1, Zapojmo, zaigrajmo in zaplešimo*, delovi udžbenika za glasbo b prvem razredu osnovne škole, Mladinska knjiga, Ljubljana, 2008.
16. Petričević N., Nikolić O., *Čudesni svijet zvukova 3*, muzička kultura za treći razred devetogodišnje osnovne škole, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica, 2007.
17. Požgalj J., *Metodika glazbenog odgoja u osnovnoj školi*, prosvjetni sabor Hrvatske, Zagreb, 1975.
18. Stoković P., *Nastava muzičke kulture*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1988.
19. Suzuki S., *Methods for music education*, Suzuki Music Academy, New York, 1998.
20. Suzuki S., *Nurtured by Love: The Classic Approach of Talent Education*, Suzuki Method International Summu- Birchard INC., Miami, 1983.
21. Streeter E., *Making music with the young child with special needs*, Jessica Kingsley Publisser, London and Philadelphia, 2001.
22. Hadžimanov Z., *Raspevane pesme*, Zavod za udžbenike, Beograd, 2010.
23. Hanser B.S., *The new music therapist handbook*, Berklee press, Boston, 1999.
24. Hiba N., *Muzika za najmlađe*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1986.
25. Predmetni programi za prvi ciklus osnovne škole (unaprijeđene verzije), Zavod za školstvo, Podgorica, 2009.

